

בעזרת

ספר

מלחמות השם

חלק ב"ט

מכתב תנחומים

לכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מטאש

פרשת וארא

קול קורא'ס ומאמרים בעניני חיזוק הדת
שיצאו לאור בבתי מדרשים וישיבות ובכתבי עת

יוצא לאור על ידי

הוצאת אמונה - ברוקלין יצ"ו - שנת תשס"א

מכתב תנחומים

לכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מטאש

פרשת וארא

יום ד' לסדר **וארא אל האבות** תשנ"ח לפ"ק

רב שלומים, יפרוס ה' ממרומים לכבוד יד"ע ויד"נ וידיד כל בית ישראל, ה"ה הגה"ק צדיק יסוד עולם, כ"ק **מרן אדמו"ר מטאהש שליט"א** קרנו תרום בכבוד.

באתי בשורות אלו לנחם את מעכ"ק שליט"א בתנחומין מעומקא דלבאי על האבדה הגדולה בפטירת בנו הרה"צ רבי מרדכי זצ"ל, (שנתפס בודאי בעון אחרים) ששבק לן חיים בפתע פתאום בערש"ק פרשת שמות. קשה מאד לנחם אב על פטירת בנו היקר לו מאוד, ובכל זאת מצווה לקבל תנחומים.

מאוד כאב לבי לשמוע הבשורה המעציבה על האסון הגדול שקרה למרן שליט"א ולכל בית ישראל בפטירת בעל החסד, נטע שעשועים, גן ההדסים, ערוגת הבושם, רבי מרדכי הצדיק זצ"ל.

רבי מרדכי הצדיק היי אהוב ונחמד למעלה ולמטה, **רוח הבריות כרוח המקום נוחה המנו, אוהב שלום ורודף שלום, היה אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ופטירתו הפתאומית היכתה בהלם את המוני מכיריו ומוקיריו.**

זכורני עוד מלפני עשרים וחמש שנה בערך, כאשר הייתי בצל קדשו של מרן שליט"א על יום טוב של ראש השנה, ובהיותי שם נחליתי ל"ע במחלת היי פיבער, ור' מרדכי

זצ"ל קירבני כדרכו עם כל האורחים שבאו לטאש על ר"ה, אבל אותי קירב ביתר שאת וביתר עוז, לא פסק מלשאול אותי אודות מצבי בבריאות, והזמין אותי לבוא אל ביתו לאכול ולשתות, וראינו בחוש איך ששאב חיות נפשית מכל אורח באופן מיוחד, וכדי למלאות את רצונו הטהור הלכתי עוד פעם ועוד פעם כדי להחיות את נפשו, כי ראינו במוחש את קורת רוחו מכל אורח שמגיע לתוך ביתו. אור חיוכו זרח כשמש, ובכל פעם נוכחתי יותר לדעת רגשי ושרעפי קדשו שבערו בקרבו מקדושת אבוה"ק.

*

והנה סימנא מילתא מן שמיא שהיי צדיק גמור, ממה שנסתלק בערב שבת קודש, ומן השמים קא זכו לו שנפטר ונקבר בערב שבת סמוך לכניסת השבת, כי ראוי הוא לאותו איצטלא, כידוע שהנקבר סמוך לכניסת השבת^א פטור מחיבוט^ב הקבר, שהיא אחת מהיסורים הגדולים,

(א) ובספר יסוד התשובה פ"ד כתב וז"ל (מפייג במסכתא חיבוט הקבר), ועיי"ע ר"ח שער היראה פ"יב באריכות), אמר ר"י משום ר"א, קשה הדין שהקב"ה דן את האדם בקבר יותר מדין גיהנם. דין גיהנם מכו' שנה ולמעלה. אבל דין הקבר אפילו צדיקים נידונין בו, אפי' גמולי חלב, אפי' יונקי שדים נידונין בו. אבל אמרו חז"ל, **הדר בא"י ומת בע"ש, אינו רואה דין הקבר, ומה יעשה וינצל מדין הקבר, יהי אוהב צדקות, ואוהב תוכחות וגמ"ח, ומכניס אורחים תוך ביתו, ומתפלל תפלתו בכוונה, אפי' מת בחוץ לארץ, אינו רואה דין חיבוט הקבר.**

ובשם האריז"ל כתב, ששמע מחכם גדול, שכל הנקבר ביום ששי אחר ה' שעות ביום והשעה החמישית בכלל, אינו רואה חיבוט הקבר, כי קדושת השבת מפרידה ממנו בלי צער. וזה סוד יום הששי ה' יתירה, כי מאז ולמעלה הוא ערב שבת ממש.

בספר תולדות יעקב יוסף בקוני"א כתב וז"ל, רז"ל חשב דברים שהעושה אותן ניצל מחיבוט הקבר, וחד מהם אם מת בערב שבת וכו'. והקשה מורי הא כוונת רז"ל להשמיענו איך לעשות תקנה להנצל מחיבוט הקבר, משא"כ בזה שימות בערב שבת אין זה בידו לעשות. וביאר שהוא מוסר גדול שימות בערב שבת, ר"ל לפנות את עצמו מכל עסקי עוה"ז כאילו מת כדי לעשות הכנה לשבת, ובה ניצל מחיבוט הקבר.

(ב) וידוע גודל העונש של חיבוט הקבר בספר מעבר יבך (שפתי רננות פי מ"ב) כתב וז"ל, מצאתי בדרושי גורי הארי"י, כי אחרי הקבורה באים ד' מלאכים המשפילים הקבר

וזה היי הטעם שצדיקים הרבה לא רצו להתגלגל עוד הפעם בעולם הזה, כדי שלא יטעמו עוד הפעם טעם חיבוט הקבר, כמבואר בראשית חכמה (ועיי"ע במעבר יבק שם). אבל מי שנסתלק בערב שב"ק, נפטר מחיבוט הקבר, כמו שאמרו חז"ל הדר בא"י ומת בע"ש, אינו רואה דין הקבר, ומה יעשה וינצל מדין הקבר, יהי' אוהב צדקות, ואוהב תוכחות וגמ"ח, ומכניס אורחים תוך ביתו, ומתפלל תפלתו בכוונה, אפי' מת בחוץ לארץ, אינו רואה דין חיבוט הקבר.

והנה לדברי הראשית חכמה דהמת בע"ש נפטר מחיבוט הקבר, וכמו כן מי שהיי עוסק בגמילות חסדים ובהכנסת אורחים, א"כ הרי אצל רבי מרדכי הצדיק זצ"ל מצינו כל המעלות האלה, שהיי בעל חסד באופן מופלג וגם קיים מצות הכנסת אורחים באופן יוצא מן הכלל, וגם היי מתפלל תפלתו בכוונה כידוע עבודתו הקי' בעת התפילה, א"כ מכל שכן שניצול מחיבוט הקבר ומשאר מיני פורעניות רח"ל.

*

הנה ידוע שיש כמה עמודי עולם אשר מעידים עליו שהיי צדיק אמת (מהל"ו צדיקים).

ומעמיקים אותו בארץ כגובה קומת האדם. ולהיות כי הקליפה קשורה עם הנשמה ועם הגוף, לכן מחברים אותם יחד, ואז אווזים אותם המלאכים באותו האדם כל א' מן הקצה שלו ומנערים אותו, וחובטים אותו במקלות של ברזל כדרך שחובט אדם כסותו ומנערה להסיר ממנה העפר הדבק בה. וכך הם עושים עד שתפרד מעט מעט אותה קליפה מן האדם עד שנעקרת לגמרי. וזהו פירוש חיבוט הקבר ממש. אמנם הצדיקים אשר עשו מעשים טובים בחייהם היו חובטים עצמן ומתפרדת קליפה זו מעליהם ע"י היסורין והצער שסובלין בחייהם על ידי התורה שמתשת גופו של אדם. ברם להפרידה בחיים לגמרי, אי אפשר, ואין איש ניצול מחיבוט הקבר. אך הרשעים צריכים טרחא יתירה.

(א) בספר הקדוש הישר והטוב, להגה"ק מליסקא בעל אך פרי תבואה זי"ע, כתוב לאמור, בהספד על אדם חשוב אחד, וז"ל:

"שהי' אוהב תורה ולומד בעת שהי' פנוי, ובעל הכנסת אורחים ביתו הי' פתוח לרוחה ובפרט לעוברים ושבים, ושמעתי מצדיק אחד שאמר על הפסוק (במדבר ל"ג, א') אלה מסעי בני ישראל, דהיינו אותן שעוזרים להולכי דרכים לנסוע ממקום למקום הם בבחינת הל"ו צדיקים,

(ג) וידוע מספה"ק דכל אחד מישראל צריך לעבור פרשה זו של מ"ב מסעות במשך ימי חייו, כל אחד ואחד לפום דרגא דילי, ועיין בספה"ק דגל מחנה אפרים פרשת מסעי מזה.

וכידוע מהבעש"ט זי"ע עה"פ (תהלים ל"ז) מהי מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, הוא כפל "מצעדי" ו"דרכו", ואמר הבעש"ט ז"ל כי מהי מצעדי גבר כוננו, כי מה שמוליך השם יתברך את האדם לאיזה מקום על ידי מבוקש שיש לאדם לזה המקום, אבל ודרכו יחפץ, כי השם יתברך רוצה לתקן האדם שם, להעלות ניצוצות הקדושות שבמקום זה. וזהו ודרכו יחפץ, כי השם יתברך חפץ דרכו, ולא מבוקש שיש לאדם שם, וכשמעלה הניצוצות הקדושות, אז נעשה יחוד בין שני שמות הוי"ה ואדנ"י וכו' (כמבואר כל זה בסי' מאור עינים פי' ויקהל).

וכן איתא בסי' צפנת פענח לבעל התולדות יעקב יוסף בשם הבעש"ט, וזת"ד: כי מבואר בכתבי האריז"ל שעיי' חטא אדה"ר נפלו כל הניצוצות של הנשמות קדושות בתוך הקליפות ונתערב טוב ברע, וצריך לבררן עיי' התורה והעבודה והמצוות של בני אדם. ולכן הוצרך גלות ישראל בכל שבעים אומות שנפלו שם הניצוצות, וצריך כל אחד מישראל לגלות שם במקום שיש הניצוצות משרש נשמתו להוציאן ולבררן. וזהו ענין נסיעת האדם ממקום זה למקום אחר עבור פרנסתו וכיוצא, משום שיש שם ניצוצות שלו וצריך להוציאן משם ולבררן.

וכן מובא בסי' פתגמין קדישין (בשם הרה"ק מברדיטשוב), וזת"ד: הבעש"ט זי"ע אמר, שבהיות אדם פעם אחד באיזה מקום, אזי מוכרח להיות שם באותו מקום פעם שני, ובאם אינו נותן בעצמו אל לבו להיות שם פעם ב', אזי השם יתברך מגלגל הדבר באופן שמוכרח להיות שם פעם שנית. כי כל נסיעות והליכות האדם לאיזה מקומות, הכל לא בשמקרה הוא חלילה, רק מאת ה' היתה זאת ובהשגחה פרטיית, שיש לו לאדם זה שום חלק לתקן שם במקום הזה, הן בתורה ותפילה, הן באכילה ושת"י ושניה לשם שמים, והן בשאר עבודות לשם שמים, להוציא משם הניצוצות הקדושות להעלותן לשורש אחדותן, ואזי השם יתברך ברחמיו וחסדיו המרובים מביא את האדם אל המקום זה. ועל כן חייב האדם לראות את עצמו בהיותו בא אל איזה מקום וליתן אל לבו, מה זה ועל מה זה הביא אותו השי"ת לכאן, ויראה ויבין בעיני שכלו מה שצריך לתקן שם. אמנם לאו כל אדם זוכה לעשות תיקונו בשלימות בפעם אחת, ולכן חייב הוא ומוכרח להיות שם עוד פעם שנית וכו'.

ובסי' אור החכמה (פי' וירא) כתב בשם הבעש"ט, וזת"ד, שהאדם צריך לעשות הכל כדי שיהי' שלם, ולפעמים אינו צריך להשלים את עצמו אלא במקומו, בעירו בלבד,

דהיינו אל"ה מסעי בני ישראל, אל"ה בגימטריא ל"ו", עי"ש.

ולענייננו נוכל להמליץ על הרה"צ רבי מרדכי זצ"ל כדברים האלה ממש אות באות, דהלא ביתו ולבו היו פתוחים לרווחה לכל האורחים והחסידים, אלה מסעי בני ישראל שבאים לקרית טאהש לשאוב יראת שמים מבאר החיים במלוא חפניים, ואפילו אותן שבאים אודות כסף באים באמת ג"כ ליראת שמים אלא שהוא טמון ומכוסה.

ולפי"ז י"ל הרמז בתיבת וכי ימוך אחיך, דתיבת וכ"י עולה ג"כ ל"ו, דאיך תזכה להיות בבחינת ל"ו צדיקים אשר עליהם מתקיים העולם, על זה אמר ומטה ידו והחזקת בו, והוא רמז למצות הכנסת אורחים אשר מחזיק באחיו הישראלי באש"ל, וביותר אם נותן לו צדקה ג"כ (כמו שה"י רבי מרדכי משתדל לעשות חסד עבור האורחים החשובים

ואינו צריך לנסוע למקומות אחרים, ויש מי שצריך לטלטל את עצמו למקומות כדי לתקן בכל מקום שבא לשם.

וזהו ואלה מסעיהם למוצאיהם, שנסיעת הצדיקים היא לא כסדר שבתחילת הפסוק, שתחילה ה"י מוצאיהם, הוצאות על מותרות, שלכן שלח אותם השי"ת בגלות, למסעיהם, כדי לתקן את העון, כי אם אצל צדיקים הסדר הוא תחילה מסעיהם, שנסיעת הצדיקים היא בעיקר ולכתחילה מפני כי "מה" מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ", שיבוא לאותו המקום כדי לברר שם את הניצוצות ולקרב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים, ורק כתוצאה מזה ובתור דבר צדדי בא להם שם ענין למוצאיהם, שיהודים נותנים להם על ההוצאות שלהם. וכידוע פתגם כ"ק אדמו"ר מוהר"ר יוסף יצחק מליובאוויטש זצ"ל, שסיבת בואו של שד"ר (שלוחא דרחמנא) באיזה מקום הוא לזרוע רוחניות (להפיץ התורה ומצוותי) ולקצור גשמיות, וידוע בזה תורת בעל התניא, שהקב"ה נותן ליהודי גשמיות והוא עושה מזה רוחניות.

ת"ח ואנשי מעשה שהיו באים לטאהש, והי' עוזר להם בכל מה (דאפשר) שאדם המקיימה הוא כאחד מל"ו צדיקי הדור, כמ"ש הרה"ק מליסקא הנ"ל, ודו"ק.

ובספר אהל יעקב להמגיד מדובנא זצ"ל פי' על פסוק הנ"ל וכי ימוך אחיך, דבמדרש איתא הדא הוא דכתיב אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה', ומפרש הכוונה, דבראש השנה מקציבים לו לאדם כמה הפסדים ונזקים יהיו לו במשך השנה. ברם מי שיש לו שכל והגיון נותן מכספו לעניים וממילא הוא זוכה גם במצוה. אם הוא מקמץ ידו לעניים, נוטלים ממנו את כספו באופן רע. ועל זה אמרו חז"ל זכה הלא פרוס לרעב לחמך, לא זכה ועניים מרודים תביא בית.

וזהו הכוונה במדרש, אשרי משכיל אל דל, דאם הוא משכיל לתמוך את העניים, הרי ביום רעה ימלטהו ה', שאם נגזר עליו יום רעה ח"ו, לסבול הפסדים שונים רח"ל, מצילהו השי"ת מזה, לפי שכבר הוציא את כספו מידו. אבל אם לא השכיל והוא מקמץ ידו מלתת לעני, הרי עליו להוציא את כספו "ביום רעה", ואין מידו מציל, ע"כ תו"ד האהל יעקב.

*

ונראה לומר ג"כ דהפסוק בא לרמוז לגודל מצות הכנסת אורחים, שמצלת את האדם ביום רעה ע"י שמשכיל אל דל להכניסו לביתו, ויתבאר עפ"י הסיפור הידוע דפעם באו לפני הבית דין של מעלה רב ת"ח אחד ביחד עם איש כפרי פשוט מאוד. ושאלו לרב מה הי' מעשהו בעולם הזה, והשיב שהי' עוסק בתורה, ודנהו לגיהנם, כיון שתורתו לא היתה לשמה. אח"כ שאלו את הכפרי הפשוט, מה הי' מעשיך בעולם הזה, האם למדת? והשיב שלא למד כי הי' ע"ה, ורק זאת היתה לו, שקיים בביתו שבכפר מצות הכנסת אורחים בשלימות בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו, ואז דנו אותו שיכנס לגן עדן העליון ושם תהא מנוחתו.

והטעם בזה, כי גבי מצות הכנסת אורחים אין מדקדקים עליי בבית דין של מעלה אם היתה לשמה כ"כ, דהלא סוף כל סוף החיי נפשות עניים ונתן להם לחם לאכול ומקום ללון בו לינת לילה, ונמצא דבין כך ובין כך עביד מצוה דילי, ע"כ הניחוהו ליכנס לגן עדן.

וידוע מהרה"ק מהרי"ד מבעלז זי"ע שהיי כפרי אחד שהיי בא אליו להסתופף בצלו מפעם לפעם, ובכל עת שהיי בתדרו של הרה"ק מהרי"ד היי מזכיר את עצמו שרוצה לעקור דירתו אל תוך העיר כי קשה עליו מאוד לדור בכפר, והרה"ק מהרי"ד לא הניח לו לעקור דירתו מהכפר, באמרו שבשמים חשוב הרבה יותר מצות הכנסת אורחים שאתה מקיים בכפר (עיי שאנשים שנוסעים על הדרכים משחרים לפתחך ומתאכסנים אצלך) ממה שהיית פועל עיי דירתך בעיר.

ובספר רמתים צופים הביא שהרה"ק ר' משה מפשעווארסק זי"ע (בעמ"ח ספר אור פני משה) היה דרכו ליתן לכל אורח הבא אליו שני כוסות יייש, וכשנתייקר היייש לא נתן רק כוס אחד, ואליהו ז"ל היה רגיל לבוא אצלו בכל יום ומאז לא בא אליו אליהו, ועשה הרה"ק ר' משה מה שעשה עד שבא אליו אליהו וישאל לו רבי על מה לא באת אלי עד עתה, והשיב לו מחמת שהנחת מדת הנדיבות שהיה לך בענין הנ"ל ויאמר לו רבי הלא זהו אינו נדנוד עבירה אך דבר קל וקש יחשב, והשיב לו שאני מקפיד גם על הקש.

עוד כתב שם בספר רמתים צופים וז"ל, דוגמא לזה שמעתי כי הרב ר' ליב דימימילעס ז"ל מלעמבערג (גיסו של הרה"ק ר' יעקב יצחק זצוק"ל מלובלין) היה מכניס אורח גדול ויצו בביתו ליתן לאכול לכל הבאים וכן ליתן יייש לשתות בלי מעות לכל אשר יחפוץ, והיה איש אחד מלעמבערג שהיה שותה בכל יום בביתו עד שנעשה שיכור, ופ"א ראה הרב ר' ליב הנ"ל כי השיכור הנ"ל נופל בין הצינורות ואשפות ואז צוה הרב ר' ליב בביתו שלא ליתן להשיכור הנ"ל יייש בחנם. והנה תמיד היתה הברכה מצויה

בביתו ומאז והלאה נפסק מעיין הברכה מביתו ויסע לגיסו הרה"ק ר' יעקב יצחק מלובלין אודות זה וישאל אותו הרה"ק מלובלין אם פסק ליתן לאחד יי"ש, אז נזכר הרב ר' ליב מאותו השיכור ויספר זאת להרה"ק מלובלין, והשיבו שיפייסו ויתן לו לשתות בחנם כדרכו מקדם וחזרה הברכה בביתו.

עוד הביא בספר הנ"ל כי הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב זי"ע ראה פ"א בביתו שנתנו עבור האורחים ככרות לחם קטנים מכפי הרגילות והבין שהוא מחמת שהיה אז יוקר גדול, ואמר בפה קדשו כי אדרבה צריכים לעשות בשבילם עוד גדולים יותר מכפי הרגילות כי מסתמא הם רעבים יותר בעת היוקר (ועיין בספר הקדוש אור החיים פרשת ויגש בפסוק ולחם אין בכל הארץ וז"ל, פ"י ולצד כובד הרעב היו אוכלים דבר מופלא וכילו הלחם והלא לראות עינינו דאבה נפשנו בשני רעב שהיו במערב שהיה אדם אחד אוכל שיעור מאכל י' בני אדם ועודנו רעב בבטנו רח"ל עי"ש) וכמה מהם אין להם לחם לשובע בביתם ע"כ צוה לעשות לחמים גדולים יותר מכפי הרגילות ע"כ.

ובספר מראה אש הביא (באות צ"ד) הביא שהרה"ק רבי מרדכי מנאדווערנא זי"ע כשהיה דר בקערעסטיר, פעם אחת שמע שאיש אחד מקערעסטיר נוסע אל הרה"צ מליסקא, שלח אחריו ואמר לו האם אתה נוסע להרה"צ מליסקא, אמר לו האיש הן. אמר לו ר' מרדכי"לע תאמר להרה"צ מליסקא שקשה לי הרמ"א בהלכות פסח - כי אז היה קודם הפסח - דאיתא בשו"ע או"ח בסי' תכ"ט: שואלים בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום. וכתב הרמ"א ז"ל: ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח כו' עי"ש. וקשה דמחבר אמר שצריך לדרוש והרמ"א אמר לחלק חטים, אכן תאמר לו גם התירוץ, דהמחבר כתב שצריך לדרוש, על זה מוסיף הרמ"א מה לי לדרשתו, יראה שיהיה לעניים מצות על פסח.

וכשבא האיש הזה וסיפר מה שאמר לו הרה"ק ר' מרדכי"לע ושתק הרה"ק מליסקא, והנה קודם מנחה יום אחד קודם ערב

פסח, כאשר הלך הרה"ק מליסקא לשאוב מים למצות מצוה, שמע שאשה אחת הולכת ברחוב ובוכה. וצוה הרה"ק לשאול אותה למה היא בוכה, ואמרה שנשארה בלי מצות על פסח, כי בעוד שהיו אופים לא היה לה קמח, ועתה שיש לה קמח אינם אופים מצות. אמר הרה"ק מליסקא, את זה רימז לי ר' מרדכי'לע, וכאשר שב מן שאיבת המים, אמר הרה"צ איש לא ילך מפה, והלך הרה"צ וכשראו שהרה"צ הלך הלכו עמו ואפו המצות של האשה הזאת.

*

וכבר אמרנו פעם להמליץ בביאור מה שאומרים בקינות לתשעה באב **זכור ה' מה הי' לנו וכו' מימינו בכסף שתינו וכו' על צווארנו נרדפנו כי שנאת חנם רדפנו. פי' מימינו בכסף שתינו**, שרק אנו שתינו מימינו ולא היינו נותנים לאורחים לשתות ג"כ מימינו, וגם **על צווארנו נרדפנו**, שלא הקפדנו לתת לאורחים לאכול, רק **על צווארנו**, פי' שלעצמינו יהי' מה לאכול אבל לא דאגנו בעד צוארי האורחים שישבעו, ע"כ נרדפנו. והטעם בזה, מדוע באמת לא נתנו לאורחים רק לצווארי עצמם, **כי שנאת חנם רדפנו**, וכנ"ל דמצות הכנסת אורחים באה מכח מצות אהבת ישראל כי שניהם אחד הם, דאם אינו אוהב ישראל ממילא אינו נותן להם לאכול ולשתות ולישן, וע"כ סיים **כי שנאת חנם רדפנו**, משא"כ אם נותנים לאורחים לאכול לשובע נפשם, זוכים לכל טוב.

וזהו אשרי משכיל אל דל, שהוא משכיל אל דל להכניסו לתוך ביתו ולקיים בו מצות הכנסת אורחים, ועי"ז זוכה **ביום רעה ימלטהו ה'**, שלא יצטרך לירא מעונש הגיהנם שעל זה רומז הפסוק **ביום רעה**, יום הדין הגדול והנורא בעת שאדם עומד לפני

(ד) ובמקום אחר כתבנו הרמז בזה על הצניעות, שאין מלבישים את בנותיהם במלבושי צניעות כראוי, וזהו על **צווארנו נרדפנו**, פי' על מה שאין מקפידים אם הצואר בבגדי בנותיהם פתוח או נעול, וע"כ אין התפילות מתקבלות, כי המברך או המתפלל כנגד הערוה אין תפילותיו מתקבלות בשמים, כמבואר בשו"ע או"ח (סימן ע"ה) עי"ש.

בית דין של מעלה וצריך ליתן דין וחשבון על כל מעשיו, ימלטהו ה' בזכות מצות הכנסת אורחים, וכנ"ל דהכפרי שקיים מצות הכנסת אורחים הכניסוהו תיכף ומיד לגן עדן העליון.

*

ויש לומר עוד ברמז הפסוק ביום רעה ימלטהו ה', דהנה בספר דמשק אליעזר כתב בדרך רמז שתיבות ביו"ם רע"ה ימלטהו"ו עולים עם הכולל מספר דל"ת, וכתב וז"ל, ואז יהי ה' היינו שם הוי"ה ב"ה שם של רחמים שיהי דלת פתוחה לקבל שבים, ע"כ.

ולדרכינו י"ל, דהקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה, וע"כ ע"י שפתח את דלתות ביתו לעניי ישראל שיתאכסנו אצלו, ע"כ מדה כנגד מדה יזכה שיפתחו לפניו את דלת גן עדן העליון, ושם תהא מנוחתו לאחר מוע"ש. וכל זה מרומז בתיבות ביו"ם רע"ה ימלטהו"ו, כדברי ספר דמשק אליעזר הנ"ל.

*

וביותר חשובה מצות הכנסת אורחים לעניי ארץ ישראל, דחיבה יתירה נודעת להם כנודע מספרים הקדושים, וידוע כמה חשוב היתה אצל צדיקי הדורות מצות החזקת עניי ארץ ישראל,

(ה) ועיין בספר מעשה רוקח (פרשת כי תבא) שכתב על הגמרא דתענית (בי ע"א) אמר רבי יוחנן שלשה מפתחות ביד הקב"ה: של חיים ושל גשמים ושל תחיית המתים. במערבא אמרי, אף של פרנסה וכו'. ורבי יוחנן מאי טעמא לא אמר להאי, אמר לך רבי יוחנן גשמים נמי היינו פרנסה. ויש לדקדק, דאם כן אמאי קא חשיב ליה במערבא בפני עצמו? ותו יש לדקדק קצת, האמר רבי יוחנן גופא שם בתענית (ט"ו ע"א) מטר בשביל יחיד דכתיב (דברים כח, יב) "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב", ופרנסה בשביל רבים דכתיב (שמות טז, ד): "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", ופירש"י מטר בשביל יחיד - שאם אין צריך מטר אלא אחד וכו' בא בזכותו, ופרנסה שפע טובה ומחיה אינו בא לעולם בשביל יחיד אלא בשביל רבים וכו'. הרי דרבי יוחנן גופא מחלק בין מטר לפרנסה, ואם כן אמאי לא קא חשיב להו הכא בתרתי?

ונראה ליישב, בהקדם דהמפרשים שמקשים על הא דאיתא בגמרא (מו"ק כ"ח ע"א) "בני חיי ומזונא לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא". הרי כל היעודים שבתורה (ויקרא כ"ו, ג') "אם בחקותי תלכו" והבטיחה התורה בני חיי ומזונא, דכתיב (דברים ז', י"ג): "ויברך פרי בטןך ופרי אדמתך" וכו'. ומתמצים ב' תירוצים: אחד, דיש חילוק בין יחיד לרבים, דביחיד לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא

וכאשר תזר הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע מארץ ישראל לחוץ לארץ בשנת תרכ"ט, בא אליו תלמיד חכם ועשיר לשאול בעצתו אם לנסוע לארץ ישראל. הוא יעץ לו שיסע, ובשעת הפרידה מאתו ברכו ואמר לו: מאחר והנך תלמיד חכם וגם עשיר, בודאי תהיה שם לאחד הגבאים הממונים על הכולל, ע"כ הנני מזהירך מאוד מאוד לבל תזלזל באנשים פשוטים שבכולל, כי בארץ ישראל אפילו האיש הפשוט ביותר שאין לו כל חשיבות בעיני הבריות, חשוב בשמים יותר מאותם אנשים שחשיבותם גדולה בעיני הבריות בחוץ לארץ, וכל הנוגע בכבודו של אותו אדם פשוט, עלול לאבד את שני העולמות ע"כ.

וע"ד הנ"ל דמצות הכנסת אורחים מרומז בפסוק אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה', אפשר לבאר הפסוק (דברים כ"י י"ט) לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואותו

[ותירוץ הבי' מובא בספרים בשם הזוהר הקדוש דדוקא בחוץ לארץ, אבל בארץ ישראל כתיב (דברים יא, יב) "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה", ותליא בזכותיה]. ואמינא אנא, דבי' התירוצים הם דבר אחד, דבארץ ישראל אף בזכות יחיד נותנים לו בני חיי ומוזני, ובחז"ל דוקא בזכות הרבים, אבל ביחיד במזלא תליא מילתא, ואיתא בכמה דוכתי, שכל דבר שהוא לצורך הציבור הקב"ה עושה בעצמו, אבל לצורך יחיד מוסרו לשליח, אבל ג' מפתחות אלו לא מסרן לשליח ואף לצורך יחיד עושה בעצמו.

ובזה מבואר ומיושב, דעל מפתח של גשמים הביא ראייה מפסוק "יפתח ה' לך וכו'", ולא הביא מפסוק "ונתתי גשמיכם בעתם", ואיתא בילקוט (בחקותי תרעא, ספרי עקב מב) "ונתתי" אני ולא שליח, אלא ודאי משום דפסוק "ונתתי גשמיכם" נאמר בלשון רבים דכל הברכות והקללות שבתורת כהנים נאמר בלשון רבים, ולזה אין צריך ראייה דכל צרכי רבים נעשים ע"י הקב"ה בעצמו, ולכך מביא מפסוק "יפתח ה' לך" וכו', להורות דאפילו ליחיד "יפתח ה'" בעצמו לך.

ובזה מיושב דרבי יוחנן לא קא חשיב מפתח של פרנסה, דרבי יוחנן לטעמיה דאמר לקמן "פרנסה דוקא בשביל רבים", כמו שפירש רש"י, אבל זכות יחיד לא מהני לפרנסה לחוץ לארץ, ובשל רבים לא אצטריך לאשמועינן דכל צרכי רבים עשה הקב"ה בעצמו. אבל במערבא דייקא דשם מהני זכות יחיד גם לפרנסה כאשר בררנו, לכך שם גם "מפתח של פרנסה דיחיד" הוא ביד הקב"ה בעצמו, ע"כ.

רואים אנו מדברי המעשה רוקח, כשאדם עושה איזה דבר טוב בשביל צרכי רבים (כצדקה וכדומה) גדול שכרו ומדרגתו, כשם שהוא עשה נגד הטבע כמו כן מתנהג הקב"ה עמו למעלה מדרך הטבע ושכרו הרבה מאוד, ובפרט כשעושה לצרכי רבים לעניי א"י ומכניס אורח מא"י יש לו כל זכות כמו שהוא בא"י שיכול להפוך המזל מרע לטוב.

לא תכרות. דהנה בספה"ק הישר והטוב הנ"ל כתב עוד (בהספד על הגאון בעמח"ס כתב סופר זצ"ל מפרעשבורג) וזה לשונו: "דהנה יש צדיקים שהם צדיקים בפני עצמם ואין מזכין את הרבים, ואותן הצדיקים יכול להיות שהם נתפסים לכפר על ישראל, אבל מי שמזכה את הרבים ומדריכם בדרך הישר הוא בחינת עץ מאכל שאמרה תורה לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרון לעשות ממנו מצור כי ממנו תאכל וגו', ומבואר בזוה"ק ג"כ דזה קאי על הצדיק שאין הבעלי דינן יכולין להשחיתו. וז"ש הנביא הצדיק אבד וגו' ואנשי חסד נאספים, שהיו מזכים את הרבים הן בתלמידים שלמד עמהם, והן בענין ארץ ישראל שעל ידם עשו בני ישראל כמה מצות, זה הוא בודאי מפני הרעה נאסף הצדיק. והנה הרב הגאון מפרעשבורג ז"ל הי' עוסק בכל זה, הן בלימוד התלמידים והן בעסק מעות ארץ ישראל", עכלה"ק.

רבי מרדכי זצ"ל הי' בבחינה גדולה כזו של הכנסת אורחים, דלא זו בלבד שביתו הי' פתוח לרווחה לכל העוברים והשבים, ובפרט האורחים שבאו מארץ ישראל, אלא שממש התחנן אצל האורחים שישכימו לפתחו, עוד בהיותו רך בשנים, וא"כ הרי הוא בודאי בבחינת ל"ו צדיקים שעליהם העולם קיים, וכנ"ל.

וזאת ראינו בעינינו, דבנוסף על עצם קיומו מצות הכנסת אורחים בחיות דקדושה, היתה לו השתוקקות עצומה לקיים מצוה זו תמיד בכל יום ובכל עת, וידוע מ"ש הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע על דברי רש"י ז"ל בפרשתנו, וארא אל אברהם ואל יצחק ואל יעקב וגו', וברש"י וארא אל האבות, ואמר הרה"ק מפרימישלאן בכוונת דברי רש"י אלו, דאבות פ"י רצון, כמאה"כ לא אבה יבמי, וכן הוא אומר ולא אבה הי"א לשמוע אל בלעם וגו'. וזהו וארא אל האבות, שהקב"ה מסתכל על רצונם של ישראל, שרצונם להיות טוב, עכתודה"ק (ועיין רמב"ם הלכות גיטין מ"ש מענין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, דרצונו של האדם לשמוע בקול ה', ומי מעכב שאור שבעיסה מעכב).

ולעניינינו יש להוסיף כעת אשר אנו עומדים בתום ימי האבל על אותו צדיק הרב רבי מרדכי זצ"ל, אשר תמיד הי' עז רצונו לעשות פעלים לתורה ולמצוות, וביותר במדת החסד שהצטיין בה באופן מופלג ונעלה, ובמצות הכנסת אורחים שלא פסק מלקיימה כל ימיו, ועם כל מה שפעל בזה גדולות ונצורות, רצה תמיד לפעול עוד ועוד יותר מזה, ולא הסתפק במה שעשה כבר.

ובענין זה יש להוסיף עוד בביאור דברי רש"י ז"ל וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, שהוא רמז על כל איש ישראל שצריך להשתדל שלא יבוש מאבותיו הקדושים ויזכה להתראות אתם, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות י"ז ע"א) שאמורא אחד הי' מוסיף בה (על התפלה) יהי רצון וכו' שלא נבוש מאבותינו. ורבי מרדכי זצ"ל היה כל ימיו עושה ומעשה ומקיים מצוות ומעשים טובים בחיות דקדושה, ומובטחני שאינו מתבייש מאבותיו הקדושים והטהורים זי"ע בעלמא דקשוט, ונתקיים אצלו בשלימות מאמר רש"י ז"ל **וארא אל האבות**. ובפרט שהיו בו ג' עמודי העולם, תורה, עבודה וגמילות חסדים, שהיתה דרכם של כל אחד מהאבות באופן מיוחד, אברהם הי' איש החסד, יצחק עמוד העבודה ויעקב עמוד התורה, וזהו **וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב**, דאם האדם מקיים כראוי ג' עמודי העולם תורה עבודה וגמילות חסדים, שכל אחד מהאבות הצטיין באחת משלשתן, אז באמת נתקיים אצלו **וארא אל האבות**, שיוכל להתראות עם אבותיו בעצמו ג"כ, ולא רק אברהם יצחק ויעקב הכלולים בפסוק, אלא עם כל האבות דור אחר דור, שגם הם לא יתביישו אתו ח"ו, כיון שקיים ג' עמודי העולם וכנ"ל.

ועל רבי מרדכי זצ"ל נוכל להמליץ הכתוב אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו, דאם רוצים לדעת אם האדם הוא מתבורת **יראי ה'**, הסימן על זה הוא **איש אל רעהו**, איך הוא מתנהג עם חבירו, ואם הוא אוהב את כל ישראל כנפשו, אז סימן הוא שהוא ירא ה'.

וכבר אמרו רז"ל (שבת דף ס"ג ע"א) על פסוק אז נדברו וגו' ולחושבי שמו, מאי ולחושבי שמו, חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, אמר רבי חנינא בר אידי כל העושה מצוה כמאמרה אין מבשרין אותו בשורות רעות שנאמר שומר מצוה לא ידע דבר רע, א"ר אסי ואיתימא ר' חנינא אפילו הקב"ה גוזר גזירה הוא מבטלה שנאמר באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה, וסמך ליה שומר מצוה לא ידע דבר רע עיי"ש.

והנה מוכח מזה שאיש כזה אשר הוא בבחינת יראי ה' ולחושבי שמו, שחושב תמיד איך לקיים מצות אהבת ישראל, **איש אל רעהו**, איך להחיות נפשות בני ישראל למעלה מכוחותיו, ובכל פעם שלא נזדמן לו איזה אורח הי' אצלו בבחינת **ונאנס ולא עשאה**, לא מחמת שלא רצה ח"ו אלא מטעם שלא נזדמן לו, וזה נחשב אצלו לאונס גדול, א"כ באמת הגיע למדריגה זו שאפילו הקב"ה גוזר גזירה ח"ו הוא מבטלה, וכעת מוטל על כל אחד ואחד לסופדו וללמוד מדרכיו וללכת בהם, וכמאמר הכתוב והחי יתן אל לבו, וכלשון הש"ס (סנהדרין דף מ"ו סוף ע"א) יקרא דחי או יקרא דשכבי, ובזה יהי נחת רוח לנשמתו, וכמאמר דוד המלך המע"ה (תהלים קכ"ח א') אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו.

ויש לפרש עפ"י הנ"ל, **אשרי כל ירא ה'**, איך אפשר שהצדיק וירא ה' יהי מאושר גם לאחר פטירתו לחיי עולם הבא, כד שבק לן חיים, הלא כל רצונו של הצדיק הוא לקיים מצוות, על זה סיים הכתוב, **ההולך בדרכיו**, כאשר יש בני אדם שהולכים בדרכיו וממשיכים במעשיו הטובים, אז הצדיק שנפטר לחיי עוה"ב הוא מאושר ג"כ.

ולענינינו י"ל הכוונה במ"ש ונאנס ולא עשאה, דאם הי' רצונו לא רק לעצמו, אלא להחיות את לבות בני ישראל ולקרבם לאבינו שבשמים, ונאנס מחמת שנסתלק במיטב שנותיו ולא גמר עבודתו הקדושה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה ממש. ולפיי"מ דאיתא

שם בשבת דאפילו הקב"ה גוזר גזירה הוא מבטלה כנ"ל, אי"כ בכחו למעלה בעולם העליון לבטל כל גזירות רעות מעלינו ומעל כל ישראל, ולפעול את ישועתן של ישראל בגאולה השלימה בב"א.

וידוע מ"ש הרבי ר' זושא זי"ע (וכע"ז איתא בספה"ק נועם אלימלך בפרשת מצורע) בביאור הגמרא (קידושין דף מ' ע"א) מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, דמי שעושה שלא לשמה יש לו מעשה בלי מחשבה דהלא מחשבתו היא שלא לשמה, והצדיק שרוצה לעשות מצוה אמנם לפעמים נאנס ואינו יכול לבוא לידי גמר מעשה, יש לו מחשבה טובה בלי מעשה, וזהו מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, שהקב"ה מצרף המחשבה טובה של הצדיק העובד לשמה, עם המעשה הטוב של מי שעשה המצוה שלא לשמה, וביחד יש כאן מצוה שיש לה גוף ונשמה עכדה"ק.

וכיון שהיתה לו מחשבה טובה תמיד לקיים המצוות, ובעוה"ר נסתלק בדמי ימיו וכעת אין ביכלתו לקיים מצוות אלו, מוטל עלינו לגמור את המעשים טובים שלו, ואז יחשב לו ג"כ כאילו מקיים את כל מצוות התורה גם עתה, וכמו שאמרו רז"ל (תענית דף ה' ע"ב) יעקב אבינו לא מת (פירש"י אלא חי הוא לעולם), מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים. וכמו כן אפשר לומר על רבי מרדכי, **רבי מרדכי לא מת**, אלא הוא חי עמנו ע"י שנמשיך ללכת בדרכיו תמיד.

ולענייננו י"ל ג"כ דזהו הכוונה בגמרא שבת הנ"ל כל העושה מצוה **כמאמרה**, פ"י המצוה בשלימות שיש כאן בין המחשבה טובה (של הצדיק שפעל שיקיימו בני ישראל מצוות ומעשים טובים) ובין המעשה עצמה של האנשים המקיימים המצוה, אין מבשרים אותו בשורות רעות, פ"י כשבא למעלה מבשרים אותו רק בשורות טובות, שלא יארכו עוד ימי הגלות, אלא ברגע קטן אקבצך בב"א, וכל זה בזכות שפעל הצדיק ועשה חלקו לקרב את הגאולה, ועפ"י מובן הסמיכות למ"ש מקודם חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה.

*

ועפ"י יתבאר מאמר הכתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, פי שאני מסתכל על מעשיהם הטובים שעשו האבות, ולא זו בלבד, אלא וארא אל האבות, שאני מסתכל על מה שרצו תמיד לקדש שם שמים ברבים עוד ועוד, ולהפיץ דבר ה' בכל העולם, על זה ג"כ אני מסתכל, ובשכר רצונם הזה אני מבטל גזירת הגלות מעל ישראל, וכנ"ל, וע"כ וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם, ודו"ק.

ועיין בספר "ישמח משה" על תנ"ך בהקדמה (קונטרס תהלה למשה דף י"א ע"ב), שכתב וז"ל:

מבואר בזוהר תרומה דף קכ"ח ע"ב, שהוא זכאה בעי למרדף בתר חייבא וכו' בגין דיתחשב עליי כאילו הוא ברא לי, ודאי איהו שבחא דיסתלק ביי יקרא דקוב"ה יתיר משבחא אחרא וכו', ועל דא כתיב באהרן ורבים השיב מעון, וכתיב בריתי היתה אתו החיים והשלום. ועיי"ש בדף קכ"ט ע"א כמה הפליגו שם כמה גדולים זכות הצדיקים שמחזירים רשעים בתשובה.

וכתב עוד שם: וכן שמעתי מאדמו"ח ז"ל, אשר סיפר לו מוזל"ה, איך שפעם אחת נפגשו בעולם העליון רש"י ז"ל עם הרב הקדוש ר' איציקל מדראהאביטש, ושאל רש"י ז"ל [מאת] ר' איציקל, איזה זכות ומצוה יש לו לבנו הרב הקדוש ר' מיכל המגיד מישרים מזלאטשוב מה ששומע שמרעישין בכל העולמות עם בנו הרב הנ"ל. והשיב לו ר' איציקל הנ"ל, איך שלומד תורה לשמה. ולא נתקררה דעתו של רש"י ז"ל. ואמר לו עוד, שבנו הרבה לסגף את עצמו בתעניתים וסיגופים, וגם בזה לא נתקררה דעתו הקדושה. ואמר לו עוד, אשר הרבה בגמ"ח וצדקה ופיזר נתן

(1) וכמו כן אפשר לומר על רבי מרדכי זצ"ל, שבדק סכין השוייב כדי להציל רבים מעון מאכלות אסורות, וכמו שכתב בשו"ת טוב טעם ודעת להגאון מהרש"ק זצ"ל (ח"א בפתחי שערים) וז"ל: "והלואי כד שכיבנא יפוק לקדמנא זכות זה מה שביערתני הרעה הזה מן העולם" (דברים אלו כתב אודות השוחט רע מעללים מק"ק בארדיטשוב שזכה להרחיקו ולהעבירו). כמו כן, יעמוד הזכות הזה לרבי מרדכי זצ"ל בעלותו השמימה.

לאביונים וכדומה, ועוד לא נתקררה דעתו. שוב אמר לו שרבים השיב מעון ועשה הרבה בעלי תשובה בעולם, ובזה נחה ושקטה דעתו של רש"י ז"ל, ונחה דעתו הקדושה מה שמרעישים אתו כל הפמליא של מעלה, ע"כ.

*

וכעת שעלה למרום הרה"צ רבי מרדכי זצ"ל, אשר כל ימיו קירב לבות ישראל לאביהם שבשמים, וכאשר הגיע לעולם העליון מראים לו את פעולותיו הטובות ומתראה אל האבות, כנ"ל וארא אל האבות, וכאשר מתראה עם האבות הקדושים, נבקש כעת מאתו שימליץ טוב בעדינו ויעשה רעש במרומים לפעול את גאולתינו ופדות נפשינו, ושיקויים בנו והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה וגו', בב"א.

*

ב) גם עצם פטירתו לחיי עוה"ב בדמי ימיו מורה על זה שהי איש צדיק, ובודאי זכה בימיו הקצרים לייע לפעול כאיש זקן בשנים במלוי תפקידו, וכידוע מה שכתב הרמב"ם ז"ל באגרת לבנו הגאון ר' אברהם, אשרי מי שחתמו ימיו במהרה ואכמ"ל, כאשר האדם משלים את נפשו בקיום התורה ומצוות אין לו מה לעשות עוד בעוה"ז, וכמו שידוע מהרה"ק מרוזין זי"ע ששאלו אחד מהצדיקים לאחר פטירת אחיו הרה"ק רבי אברהם זצ"ל בדמי ימיו, ושאלו צדיק אחד מה זה שאחיו נפטר בדמי ימיו, וכן אביו הרה"ק רבי שלום שכנא מפראביטש זצ"ל, וגם זקיני הרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע, והשיב הרה"ק מרוזין בזה"ל: וואס מיינט איר, מען קומט דא אויף די וועלט זיך צו פראקען (פ"י לשבוע סתם מתענוגי עולם הזה) מיטוט זיך אפ וואס מ'האט צו טוהן און מ'גייט ארויף אויבן, עכלה"ק, וכן ידוע שהרוזינער בעצמו ג"כ נפטר בהיותו בן נ' שנה לערך.

ואפשר לומר עוד באופן אחר קצת לעניינינו בביאור דברי רש"י שכתב וארא אל האבות, דהנה כל אחד מאתנו צריך ללכת בדרכי

אבות, ולעשות כמעשה אברהם יצחק ויעקב שהיו מגלים שמו יתברך בעולם, ואברהם אבינו היי מחזר אחרי בני אדם להכניסם תחת כנפי השכינה כמו שכתוב "ואת הנפש אשר עשו בחרן", ודרשו חז"ל שהיי אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים, וכמ"ש הרמב"ם (הלי ע"ז פ"א הי"ג) כיון שהכיר [אברהם אבינו ע"ה את בוראו]. . התחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם, ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד, והיי מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא, שנאמר ויקרא שם בשם ה' א-ל-עולם, וכיון שהיו העם מתקבצין עליו ושואלין לו על דבריו, היי מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירוהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות, והם אנשי בית אברהם, **ושתל בלבם העיקר הגדול הזה, וחיבר בו ספרים**, והודיעו ליצחק בנו, וישב יצחק מלמד ומזהיר, ויצחק הודיע ליעקב, ומינהו ללמד, וישב מלמד ומחזיק כל הנלוים עליו, ויעקב אבינו למד בניו כולם, והבדיל אחד ממונה כדי שלא תשכח הלימוד. והיי הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב ובנלוים עליהם, ונעשית בעולם אומה שהיא יודעת את ה', עכ"ל.

וכיון שרבי מרדכי קירב את בני ישראל עיי מצות הכנסת אורחים, אשר אמרו חז"ל (שבת קכ"ז ע"א) גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה, וכיון שיש בכלל מאתיים מנה, אם כן במה שקיים מצות הכנסת אורחים הרי הכניס את השכינה לתוך ביתו, וכאשר קירב את האורחים ממילא זכה להשרות שכינת ה' על ישראל, והוא פשוט.

וראיתי בספר של ש"יב תפארת חיים שכתב בסיום משניות (עמוד רי"ב) וז"ל: ושמעתי אומרים בשם הצדיק הקדוש מוויזניץ בעל ההילולא זי"ע (בעל אהבת ישראל) שהתנצל לאחד ממקורביו שעשה חשבון הנפש בעצמו, ורעדו כל אבריו בראותו את עצמו כי מכף רגל ועד ראש אין בו מתום, אמנם באותו רגע צהלו פניו הקדושים וניחם את עצמו ואמר, הלא דברי חז"ל שרירים

וקיימים והם אמרו (אבות פ"ג מ"ג) כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו, ואני יודע בנפשי שאני אוהב את כל איש אשר בשם ישראל יכונה, וממילא גם הם אוהבים אותי כי כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם (משלי כ"ז, י"ט), וכמו שכתבו המפרשים מה שאמרה רבקה ליעקב (בראשית כ"ז מ"ג-מ"ה) קום ברח לך וגוי עד אשר תשוב חמת אחיך ממך, היינו שאם אתה לא תכעוס על אחיך וישוב חמת אחיך ממך, זה יהיה לך אות ומופת שגם אחיך לא יכעוס עליך. אמנם כן מורא יעלה על ראשי אפשר שאהבה זו היא אהבה התלויה בדבר ואינה מתקיימת, אבל אחרי שובי נחמתי שאי אפשר שתהא אהבה התלויה בדבר אם אני יודע שאין אני שום בעל דבר, כיון שאינני מחזיק את עצמי בהתנשאות, ואם כן ניחא שפיר שרוח הבריות נוחה הימני ורוח המקום נוחה הימני, עכ"ל עיי"ש.

נמצא מדבריו דהא בהא תליא, כדי שיהא רוח המקום נוח הימנו צריך להיות רוח הבריות נוחה הימנו, וכמבואר בפירוש במשנה דאבות, וממילא מי שיש לו אהבת ישראל אמיתית, סימנא מילתא הוא שהוא אוהב ה' אמיתי, וכמו שכתבנו לעיל בביאור פסוק אז נדברו יראי ה', הוא בתנאי איש אל רעהו, שהוא אוהב את כל אחד מישראל כנפשו.

ובאמת מצינו כדברים האלה ממש בספה"ק נועם אלימלך בריש פרשתינו (וארא, ד"ה וידבר) וז"ל בתוך הדברים, וי"ל זהו כוונת רש"י ז"ל וידבר אלקים דיבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעותה לעם הזה, וכדאיתא במדרש שהטיח דברים כלפי מעלה, ובאמת ח"ו שמשה רבינו ע"ה יטיח דברים נגד הש"י, רק זה ה' מחמת גודל אהבת ישראל, וזה מורה על גודל אהבת הבורא ית"ש. והפ"י כך וידבר אלקים כו' כלומר אע"פ שהי' ראוי לדבר אתו משפט על שהקשה לדבר כו', אך מחמת שהי' מגודל אהבת ישראל שהיא אהבת הבורא ית"ש, לכן ויאמר אליו אני ה' שהיא אמירה רכה באהבה וכו', עכדה"ק עיי"ש.

וכאמור שאצל רבי מרדכי ראו דבר זה, שלא השגיח על כוחות עצמו כלום רק כל מעייניו היתה להטיב עם ישראל, והוא יותר מסימן טוב אודות מהות נפשו הטהורה, שהי' ירא שמים ועובד ה' מנעוריו, ולתפלותיו יקשיב ה' כעת לגאול את ישראל מגלותן בב"א.

ומובא בשם הרבי ר' זושא זי"ע דבכל ערב קודם שהלך לנוח הי' אומר א גוטע נאכט באשעפער א גוטע נאכט אלע אידן, איי וועט מען פרעגן ווי קומט עס צו זושא צו רעדן אזוי א גוטע נאכט באשעפער, נאר אז מ'האט ליב די קינדער האט מען ליב דעם טאטן, ע"כ תוכן הלשון. והיינו כדברינו, דאהבת ישראל קשורה באהבת השי"ת, והא בהא תליא, ואי אפשר לאהוב את השי"ת אם אינו אוהב את ישראל.

והנה איתא בירושלמי (שקלים פ"ב ה"ה) אין עושין נפשות לצדיקים, דבריהם הן הן זכרונם. ואפשר לפרש דברי הירושלמי דבריהם הן הן זכרונם, שסובב על אלפי היהודים אשר הושברו בפטירתו של רבי מרדכי זצ"ל, והעלו לשבח את זכרו, אם במעשי החסד המופלאים שלו באהבת ישראל, או בתפלותיו הנרגשות או במעשי הכנסת אורחים שלו, יחד כולם הודו ואמרו, זהו בן עולם הבא, ונתקיים אצלו כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנה, כיון שלאחר פטירתו שפתותיהם של בני אדם דובבות וממשיכות לספר אודות המעשים טובים שעשה במשך שנות חיותו על האדמה, וממילא רוח המקום נוחה הימנו.

*

ונתקיים אצלו מאמר הכתוב במגילת אסתר ומרדכי יושב בשער המלך - מלכו של עולם אשר לשם נקרא כעת לאור באור החיים בגן עדן העליון, והוא יושב בשער המלך, כי אהבת ישראל שהיתה טבועה בו, היא השער לכל התורה כולה, וכמאמר הלל שאמר להגר (שבת ל"א ע"א) מה דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה. וכיון שהי' אוהב את ישראל כנפשו, ממילא זוכה כעת לישב בשער המלך, בגן עדן העליון וכנ"ל.

ועל האי שופרא אפשר להמליץ עוד מאמר הכתוב ומרדכי יושב בשער המלך, דהנה מובא הרבה בספרים הק' שזו היא דרכם של הצדיקים, שלעולם הם קטנים בעיני עצמם כאילו לא התחילו עדיין כלום בעבודת השי"ת, ועדיין עומדים בשער המלך, וכאשר ראו אותו מקיים מצות הכנסת אורחים ומצות גמילות חסדים בכל יום מחדש, ראו בחוש שהוא מקיים מקרא זה, **ומרדכי יושב בשער המלך**, כי תמיד דימה במחשבתו שעדיין עומד רק בשער המלך ולא התחיל עדיין לעשות כלום בעבודת השי"ת, והרי הוא כאילו עומד רק **בשער המלך** מלכו של עולם, וע"כ רצה תמיד לקיים מצוות עוד יותר מקודם. ועליו אפשר לומר באמת מה שאמרו על חזקי המלך (ב"ק ט"ז ע"ב) וכבוד עשו לו במותו מלמד שהושיבו ישיבה על קברו וכו' קיים זה מה שכתוב בזה.

*

ובזה יש לפרש פסוקי קריאת שמע, שהוא קבלת עול מלכות שמים (וכמו שנתקיים אצל רבי מרדכי זצ"ל, שיצאה נשמתו בטהרה באמצע אמירת פסוקי קריאת שמע), שאומרים תחילה **שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ואהבת את ה' אלקיך וגו'**, דמרומו ג"כ ענין הנ"ל, דמקודם אומרים שמע (בלשון יחיד, דכולם כאחד) **ישראל**, והיינו שמראים בזה גודל אהבתינו לישראל, ורק אז יש חשיבות למה שאומרים ה' אלקינו. וזהו שמרמזים כשאומרים אח"כ ה' **אחד**, דאורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא, וכמו שהשי"ת הוא אחד, כמו כן ברצונו ית' שכל ישראל יהיו כגוף אחד, ואח"כ אומרים **ואהבת את ה' אלקיך וגו'**.

ומכיון שרבי מרדכי עסק במצות הכנסת אורחים כל ימיו מחמת אהבת ישראל שבערה בקרבו, לכן נסתלק לחיי עולם הבא בעת אמירת פסוקים אלו, שבזה נסתיימו שנותיו עלי אדמות, והוא ג"כ סימנא מילתא על נשמתו, שכל מאווייו תמיד היו שמע ישראל, להטיב עם ישראל, ה' אלקינו ה' אחד, כי זו היתה עיקר שאיפתו במשך כל שנות חייו בעוה"ז.

ואפשר לומר עוד מענין זה, דהנה ידוע דקודם קריאת שמע צריכים לקבל עול מלכות שמים, וגם קודם התפילה בבוקר מובא מהאריז"ל לקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך, והטעם כנ"ל, דבלי מדת השלום עם כל ישראל אי אפשר לו לקבל עליו עול מלכות שמים בשלימות.

וגם דבר זה נתקיים ברבי מרדכי זצ"ל, שהי' תמיד מביא לאנשים קאווי"ע לשתות לפני התפלה, ואחר התפלה הי' נותן מזונות וי"ש, וכל זה לקיים דברי האריז"ל הנ"ל שכתב שצריך האדם לקבל על עצמו מצות הכנסת אורחים לפני התפילה.

והנה כבר הזכרנו לעיל דרבי מרדכי זצ"ל שנסתלק בדמי ימיו הי' מהצדיקים אשר אליהם כתב הרמב"ם ז"ל אשרי מי שחתמו ימיו במהרה. ואפשר להוסיף עוד, דאדרבה, כיון שהתעסק כל כך בקיום מצוות שיש בהם משום אהבת ישראל, כגון גמילות חסדים והכנסת אורחים, ואם יקשה אדם איך שיך שישתלק בדמי ימיו, הלא אמרו חז"ל אלו דברים שהאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא וכו' וגמילות חסדים וכו' והכנסת אורחים, וא"כ מסוגל לאריכות ימים ומדוע נסתלק בגיל צעיר כל כך.

אך לפי"ד הרמב"ם ז"ל אשרי מי שחתמו ימיו במהרה, ואדרבה ע"י שהתעסק במצוות אלו שיש בהם משום אהבת ישראל, הרי בזה נחשב לו כאילו קיים כל התורה כולה, גם אותן המצוות ששייכים רק לכהנים או ללוויים, וכידוע מספה"ק ישמח משה (פרשת שמות) בשם ספה"ק בית שמואל אחרון, לפרש מ"ש בגמרא (שבת דף ל"א ע"א) מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי ואמר גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו, אתא לקמיה דהלל גייריה, אמר ליה דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושא היא זיל גמור ע"כ.

וכתב וז"ל, והנה לכאורה תמוה מאוד על הגר, מה ראה לשטות זה לומר שילמדנו כל התורה כולה כשהוא עומד על רגל

אחד, גם צ"ב האיך נכלל כל התורה כולה במצות ואהבת לרעך כמוך. ופירש דהנה איתא שכל אחד מישראל צריך לקיים כל התרי"ג מצוות, ואם לא זכה לקיים הכל, מוכרח הוא שוב להתגלגל לזה העולם כדי לקיים כולם. וידוע גם כן דכל מצוה הוא מכוון כנגד אבר אחד שבגוף האדם, ומכל מצוה שהאדם מקיים נעשה מזה לבוש וחלוקא דרבנן וטלית נאה לעולם הבא בגן עדן, והיות שיש רמ"ח אברים ושס"ה גידים באדם, ע"כ ע"י שמקיים כל התרי"ג מצוות קונה ועושה לו חלוקא דרבנן לנשמתו בעולם הבא, ולכן מי שלא זכה בחייו לקיים כל תרי"ג מצוות, מוכרח הוא להתגלגל שנית לזה העולם ולקיימם כראוי. ופירשו בזה הכתוב (תהלים י"ט) תורת ה' תמימה משיבת נפש, שצריך האדם לקיים כל מצות ה' בשלימות, שתהיה תמימה ולא יחסר ממנה כלום, דאל"כ משיבת נפש, מוכרח הוא שוב להתגלגל בזה העולם עד שישלימו שנית. ואת זה לא רצה הגר שיצטרך להתגלגל שנית בזה העולם, ע"כ ביקש עצה ודרך שיוכל לתקן כל התרי"ג מצוות בפעם הזאת שהוא בעולם. והנה רגל הוא לשון פעם, כמו (במדבר כ"ב) שלש רגלים, ועל כן אמר גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, שאוכל לקיים כל התורה בפעם הזאת שאני עומד בעולם הזה ולא אצטרך שוב להתגלגל.

ולכן דחפו שמאי באמת הבנין, כי איך אפשר שאדם יקיים כל המצוות, הרי יש מצוות שניתנו רק לכהנים או ללויים וישראלים, ויש שאינם שייכים רק בזמן שבית המקדש קיים, ואיך יתכן שיקיים הכל בעולם הזה. אולם כשבא לפני הלל, נתן לו על זה ב' עצות, חדא, מה דעלך סני לחברך לא תעביד, כלומר דע"י שכולל עצמו עם כלל ישראל ביחד ויש אהבה ואחדות בין איש לרעהו, ע"י נחשב המצוה שמקיים הוא כאילו גם חבירו קיימו, וכן מה שמקיים חבירו נחשב כאילו הוא מקיימו ג"כ, עכתו"ד עיי"ש.

וע"כ כיון שהיתה לו באמת מדת אהבת ישראל, והתעסק במצוות גמילות חסדים והכנסת אורחים, אם כן הרי בודאי נחשב

לו כאילו קיים כל התורה כולה, וממילא השלים ימיו במהרה, ולא קשה מידי, כי ע"י מדת אהבת ישראל שהיתה בו, נחשב לו כאילו קיים בפועל ממש כל המצוות, והשלים את נפשו במהרה, ודו"ק.

ומובא במדרש ויקרא רבה (פ"ה) על פסוק שה פזורה ישראל, **מה דרכו של שה לוקה באחד מאבריו וכולם מרגישים**, ר"ל שדרכו של שהה כל העדר מתחברים ביחד, וכשאחד לוקה ברגלו והיא עומדת יעמדו כולם, **וכן ישראל, אם אחד חוטא כולם ערבים בעדו**.

ואיתא במדרש שמות רבה (פ"ב, ב), אמרו רבותינו, כשהי' מרע"ה רועה צאנו של יתרו במדבר, ברח ממנו גדי, ורץ אחריו עד שהגיע לחסית. כיון שהגיע לחסית נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות. כיון שהגיע משה אצלו, אמר, אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא, עיף אתה, הרכיבו על כתיפו והי' מהלך. **אמר הקב"ה, יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך, חייך אתה תרעה צאני ישראל**. הוי ומשה הי' רועה. עכ"ל.

וכן ראו אצל רבי מרדכי זצ"ל, שהי' לבו רחום תמיד לנהוג צאנו של בשר ודם, להטיב עם ישראל, שהוא כל רצונם של הצדיקים בכל דור ודור, וזהו היתה כל חיותו לראות אנשים מישראל כאשר הם אוכלים ושותים ומשביעים את נפשם, וכמו שכתב בספה"ק תפארת שלמה לפרש הכתוב (תהלים ד' ח') נתת שמחה בלבי מאת דגנם ותירושם רבו, שזוד המלך ע"ה אמר, נתת שמחה בלבי כאשר אני רואה דגנם ותירושם רבו, כאשר יש לבני ישראל כל טוב, הצדיק שמח בזה שמחה יתירה, עכתו"ד.

ויש להסמיך לזה מקרא שלאחריו שם, בשלום יחדיו אשכבה ואישן כי אתה הי' לבדד לבטח תושיבנו, דכיון שהי' אוהב את ישראל ונתן שמחה בלבו מאת דגנם ותירושם של ישראל, בשכר זאת בשלום יחדיו אשכבה ואישן, שיוכל לנוח בשלום על משכבו עד עת יקום לתחיית המתים בביאת גוא"צ בב"א.

*

והנה בודאי שמחמת מעשיו הטובים בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, הוא חוסה עתה תחת צלו של הקב"ה בעצמו, וכמו שדרשו חז"ל בירושלמי (תענית פ"ד ה"ב, ובילקוט שמעוני בשלח ט"ו, רנ"א) על פסוק (ישעי' נ"א, ט"ז) ואשים דברי בפיך זו תורה, ובצל ידי כסיתך, זו גמילות חסדים, ללמדך שכל מי שהוא עוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה לישוב בצלו של הקב"ה.

וכן אמרו (ילקוט שמעוני רות ב', תר"ב) גדול כוחן של גומלי חסדים, שאין חוסין לא בצל כנפי הארץ, ולא בצל כנפי השחר, ולא בצל כנפי השמש, ולא בצל כנפי הכרובים, ולא בצל כנפי החיות, אלא בצלו של הקדוש ברוך הוא.

ועוד אמרו (דרך ארץ רבה, פ"ב) הרחמנין ומאכילי רעבים, ומשקי צמאים, ומלבישי ערומים, ומחלקי צדקות, עליהם הכתוב אומר (ישעי' ג' י') אמרו צדיק כי טוב, ומסיים הכתוב, כי פרי מעלליהם יאכלו.

רבי מרדכי הצדיק אשר נגדע מאתנו בפתע פתאום כשהוא בשיא פריחתו, היה מפורסם ברחמנותו ובמדת טובו, האכיל רעבים והשקה צמאים וכו', וכל פעולותיו הכבירות לתורה ולחסד, הן ליחיד והן לרבים, היו מעוטפות בהארת פנים, שעל זה אמרו חז"ל (כתובות קי"א ע"ב) ולבן שנים מחלב - טוב המלבין שינים לחבירו, יותר ממשקהו חלב, עיין שם.

ולענין רבי מרדכי זצ"ל אפשר לומר, דלא זו בלבד שהי' מלבין שינים לחבירו, דהלא הי' מקבל את כל האדם תמיד בהארת פניו ובחיוכו הלבבי, ונתקיים אצלו מאמר הנ"ל טוב המלבין שינים לחבירו, ועוד יותר, שהיה גם משקהו חלב, כי כך היתה דרכו להשקות את אורחי ישראל קאו"יע וחלב ולא פסק מעבודת הקודש של הכנסת אורחים בכל שעות היום, וא"כ מכל שכן שהיו בו תרתי למעלותא, הן מה שהלבין שינים לחבירו, והן מה שהשקהו חלב.

ובודאי יתקיים בו מה שאמרו חז"ל שחוסה בצלו של הקב"ה, ובודאי חוסה גם במחיצתם של זקנינו הקדושים זי"ע צדיקי עולם, שהיה קשור עליהם בכל לבו ונפשו, וכמאמר חז"ל (ילקוט שמעוני משלי י"ב, תתקמ"ט) כל מי שישן על מטתו בלילה ומחשב בלבו ואומר, למחר אני משכים ואעשה טובה עם פלוני, עתיד לשמוח עם הצדיקים לעתיד לבוא, ע"כ.

ובכל מעשיו הטובים הי' שליחו של הקב"ה, כמובא בספה"ק שבת מוסר (פרק ל') "שהקדוש ברוך הוא מקור הצדקות והחסדים, ותמיד בלי הפסק רגע עושה צדקה וחסד בעולמו עם הכלל ועם הפרט וכו', כשיזדמן ביד האדם לעשות צדקה וחסד נמצא שהקב"ה עשהו שלוחו, והשליח כמשלח ע"ד שלוחו של אדם כמותו וכו', וכמה מהכבוד והמעלה יגיע לו מעליונים ותחתונים כי מלאכי עליו וישמרוהו ויכבדוהו בידעם דשלוחו של מקום זה והמכבד לשליח כאלו מכבד למי ששלחו" וכו' עי"ש.

*

ובודאי הי' מיחידי סגולה שבדור, יחיד ממש, וכשמו כן הוא, כי אמרו חז"ל (אסתר רבה ו', ד') על פסוק איש יהודי היה ושמו **מרדכי**, אל תקרא יהודי אלא יחידי. דאף שהיה מופלג בכל המעלות שמנו חכמים, אבל הי' יחיד ומיוחד במדת החסד ובהכנסת אורחים, ולבו הי' לב טוב ורחום לכל אחד מישראל, וכדמצינו באבות (פרק ב' משנה י"ג) אמר להם (רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו) צאו וראו איזה היא דרך טובה שידיבק בה האדם וכו', ר' אלעזר אמר לב טוב. אמר להם, רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם. זהרי כל המדות כלולים בלב טוב, דמי שיש לו לב טוב לרחם על ישראל, ממילא לא יעשה שום רע ח"ו גם נגד הקב"ה כביכול וכמובן, כדי שלא לגרום צער לשכינה הקדושה כביכול, והוא כעין מה שכתבנו למעלה מהנועם אלימלך ועוד, דאהבת ישראל ואהבת השי"ת אחת היא.

ובסיום המגילה (אסתר י', ג') כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לכל אחיו, ובתרגום הוא מרדכי

הדומה לכוכב נוגה הזוהר בין הכוכבים, ודומה לקרני האור הבוקעים עם שחר וכר', והטעם בזה, כי היי גדול ליהודים, כל חפצו ורצונו היתה להיטיב ליהודים אחרים, וכמו שכתב שם בתרגום, ורצוי לרוב אחיו "ורעי בסגיאותהון דאחוי", (פיי, ורוצה בגדולתם של אחיו). ולכן הוא דומה לכוכב נוגה הזוהר בין הכוכבים, דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו, דתמיד היי דורש טוב לעמו, במה יוכל להיטיב להם יותר, ולכן זכה להיות כוכב נוגה הזוהר בין הכוכבים שהם ברקיע, וכמאמר הנביא, והמזהירים יזהירו כזוהר הרקיע וגוי'.

*

ודכירנא כד הוינא טליא כבן שש עשרה שנה, הייתי במשך ג' חדשים בעיר אנטווערפן אצל דודי, והתפללתי בבית מדרשו של הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע, וברוב חסידותו וענוותנותו ביקשני להתארח במעונו הטהור, והזמין אותי לאכול בביתו כל יום ג' סעודות (וכמובן שדודי לא הסכים לכך, רק שאתארח אצלו) ולא יכולתי לסרב להרה"ק רבי איציקל זצ"ל, והתארחתי אצלו.

מצות הכנסת אורחים מה היא, ראיתי אצל הצדיק הנ"ל, כאשר שימש אותי בעצמו בשמחה רבה וכמו עבד המשמש לרבו, והכין לי את האוכל כמה פעמים ביום, לערך ג' חדשים. רק מפעם לפעם אחת נתן לי רשות לפנות לבית דודי, ובתחילה חשבתני שהוא מקיים מצות הכנסת אורחים במדה מופלגת כזו רק לכבודי, אבל אחי"כ נוכחתי לדעת שכך הוא מקיים מצות הכנסת אורחים עבור כל אורח ואורח שבא לצל קורתו, אלא שההבדל היי שאורחים אחרים התאכסנו שם רק לסעודה אחת או שתים, ואני שהיתי שם כמה חדשים.

בהיותי שם פקד עלי ללמוד בחברותא עם חתנו הגה"ק רבי יענקעלע שליט"א, וכך למדנו יחד ג' חדשים, ועליו היו יכולים לומר מה שרגיל בפי העולם "אן איידעם איז א שטיק שווער", כי שימש אותי בעצמו גי"כ כמה פעמים, ממש כדרכו של חותנו

הצדיק הנ"ל, וענוותנותו של רבי יענקעלע ראיתי באופן נעלה שאין לשער כלל.

בעת ההוא שהה במעון הקיט, וגם אני זכיתי להתלוות אליו שם, ושהיתי עם הרבי ר' איציקל בחדר אחד, ולמדתי כל הלילה, והרבי הי' מוסב על מטתו כל הלילה עם הכובע על ראשו הטהור, והייתי מסתכל מפעם לפעם כדי לראות את מעשיו של רבי איציקל, וראיתי שמשך כל הלילה לא פסק פומי מגירסא, שפתותיו היו דובבות בהשקט שלא אשמע. כאשר סיפרתי את הדבר הזה לחתנו רבי יענקעלע, אמר לי שחותנו רגילים על לשונו כמה מסכתות הש"ס, שהוא לומד ומסיים בעל פה כמעט מדי יום ביומו.

בערב סוכות נשברה רגלו של רבי איציקל, והרופאים הניחו גבס על רגלו, ופקדו עליו לשהות בבית החולים, ולשכוב במטה למשך זמן. מובן שהרבי לא הסכים לזה ואמר שרצונו עז לשהות בביתו כדי לקיים מצות סוכה כראוי, ואמר שאפשר להביא את המטה המיוחדת שהיתה לו בבית החולים לתוך הסוכה, וכן עשו.

שאלתי את רבי איציקל זי"ע להסכמתו שאישן ג"כ על איזה ספסל בתוך סוכתו, והיות ואני מצונן ומשתעל מאוד, לא הסכים דודי שאישן אצלו בסוכה, כי הי' סכנה לישן בסוכה באותו המצב שהייתי אז. וענה לי (מגודל אהבת ישראל) לא, הוא לא מסכים שאישן על הספסל, אלא שאישן אתו ביחד על מטתו. אף לאחר שאמרתי לו שמורגל אני לישן על הספסל, ובמטתו אני מפחד שבאמצע השינה אפריע לרגלו, ומחמת פחד זה לא יהא ביכלתי לישן כראוי, עדיין לא הסכימה דעתו בשום אופן שאישן על הספסל, אלא שאבא לישן ביחד עמו על מטתו.

לא היתה לי ברירה, באתי לישן אתו ביחד על מטתו, וכאשר ישבתי על המטה ביקשתי מהרבי שימחול לי, ואמרתי לו עוד הפעם שבאמת מפחד אני לישן כך על ידו מחמת טעם הנ"ל, אז אמר לי שהוא מסכים שאישן על הספסל בתנאי שאישן עם

הטיליפ שלו, כדי שיחם לי, והסכמתי לזה, לקחתי הטיליפ והלכתי לישן על הספסל.

בעת ההוא הייתי משתעל כל ב' או ג' דקות, ומי"מ בעת שישנתי עם הטיליפ של הרבי לא השתעלתי בכלל. ובזכות קדושת מלבשו של הרבי ר' איציקל, הוא הטיליפ, חלמתי אז חלום יפה שראיתי בחלומי אחד מהצדיקים הקודמים לפני מאה ועשרים שנה, ובבוקר שלאחריו סיפרתי אודות חלומי להרבי, ואכמ"ל.

*

העליתי כל זה על הכתב כאן, מחמת שראיתי אצל רבי איציקל גדולתו במדת אהבת ישראל, ואיך שצדיק וקדוש כזה שימש אותי עם אהבה כזאת.

וכאשר ראיתי את רבי מרדכי זצ"ל ששימש אותי אז, ועודד אותי וחיזק את לבי כשלא הרגשתי בטוב והי' לי חום, ובא אלי עוד הפעם ועוד הפעם לשאול אותי איך הנני מרגיש, והביא לי טיי חדש לרפאות אותי, ואמר כי הטיי הזה רפואה גדולה למחלתי, ובאמת עזר לי הרבה ולא הרפה ממני עד שהעלה חיוך על שפתי. בתוך דבריו אמר לי שהשי"ת יעזור והחום ירד מהר, ואחר שישנתי קצת בא אלי עוד הפעם ושאל אותי איך אני מרגיש, אמרתי לו כמדומה לי שהחום ירד, שב"ה אינני מרגיש יותר את החום. שמחתו על כך היתה אין לשער - כאלו מצא אוצר גדול, כי כך היא דרכם של הצדיקים באהבתם את כל אחד מישראל כנפשם.

גם ראיתי את רבי מרדכי כאשר הלך ממקום למקום הלך וחזור, והרגשתי עבודתו בקודש, איך שהוא תמיד הולך לחפש אורח חדש, כדי שיוכל לקיים מצות הכנסת אורחים להחיות עוד נפש מישראל, כדוגמא ממש כמו שראיתי אצל רבי איציקל זי"ע.

*

והאמת שלאו כל אחד יכול להעיד על זה, כי לאו כל אדם יכול לחשוב מחשבות כאלו, כי אם מי שמגודל משנות ילדותו בחינוך

כזה, ובבית אבינו הי' ידוע לכל שאצלנו בבית היו יותר מעשרת אלפים אורחים שאכלו אצלנו. כמעט כל אחד מבני ארץ ישראל, בנסעם למקומות הקדושים אשר במירון, צפת, טבריי (בעת ההוא לא היו אוטובוסים כמו שיש היום, והיו צריכים לחכות כמה וכמה שעות בעיר חיפה, שהיא על אם הדרך למירון ולצפת, על אוטובוס שיובילם למקומות הקדושים), ובעת שהיו ממתינים בחיפה, היו משכימים לביתנו להתאכסן אצלנו לסעודה או לינת לילה, וידוע שגם כ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר זי"ע התאכסן אצלנו בא"י כמה פעמים, וכן עוד צדיקים בא"י שהתאכסנו אצלנו, ומצות הכנסת אורחים היתה נטועה בדמינו ובעצמותינו משנים קדמוניות, ומדור דורות, כמו שכ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו סיפר לי מזקיני רבי וואלף מוטצען זצ"ל, שכ"ק אדמו"ר שליט"א התאכסן זמן רב בביתו שבעיר אראד, וסיפר לי שהיו שם בסדר ליל פסח יותר מששים אורחים. וממילא אצל מי שהמצוה הזו תקועה בלבו מדור דורים, וגם ב"ה שעלה בידי לעשות חיבור על גודל חשיבות מצות הכנסת אורחים, אשר בשם "שלחן ישראל כהלכתה" יכונה, לכן הייתי מבין על גודל הכנסת האורחים שקיים רבי מרדכי זצ"ל יבחל"ח, איך שעסק בעבודת הקודש במצוה יקרה זו.

ולקיים מצוה זו באופן הנ"ל, אי אפשר בשום אופן כי אם למי שהוא מצדיקים הנסתרים שבדור.

*

ובחג הפסח אמרתי לפרש הפסוק **ובמורא גדול זו גילוי שכינה**. דידוע דמצוה מביא לקדושה גדולה, וכמו שהקשה בזוה"ק (בא מ.). כיון שהמצוה מביאה האדם לידי קדושה גדולה אי"כ למה אין אוכלין מצוה כל השנה כולה. (ועיי' מה שתירץ בס' החינוך שהיה הדבר טורח גדול והלואי שנשמור הז' ימים בהלכתן). והנה מובא לעיל דגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה.

ולפיי"ז אפי"ל בהקדם עובדא של החתם סופר זי"ע שלא הי' מקפיד שלא לאכול מצוה שרוי (געבראקטסט) כמו שנהוג אצל

החסידים, אך פעם אחת שינה ממנהגו ולא הרשה בביתו שיאכלו מצה שרוי. והטעם בזה הי', כי נודמנו אז ב' חסידים ממדינת גאליציע להיות בפרעשבורג על חג הפסח, וטרם פרוס החג הי' להם צער גדול שלא יוכלו לקיים כל חומרות הפסח שנוהגים ומחמירים בהיותם בביתם. ופגשם החתם סופר ושאלם למראה פניהם העגום, והשיבו לו שאין יודעים מה לעשות כי כאן לא יוכלו להחמיר בכל החומרות שנוהגים בביתם. והזמינם החתם סופר להיות אורחים על שלחנו למשך כל ימות החג.

אחר איזה ימים ראה אותם החתם סופר עוה"פ והנה מראיהם עדיין עגום, ושאלם לפשר הדבר, והשיבו ששמעו שבבית הרב אין מקפידים שלא לאכול מצה שרוי, והרי הם נוהרים בזה משנים קדמוניות. ואמר להם החתם סופר, שבשנה הזו, לכבוד האורחים, לא יתן שיאכלו על שלחנו מצה שרוי, וכן עשה, והאורחים החסידים היו על שלחנו למשך כל ימות החג, ע"כ הסיפור.

הרי לנו מזה שהחתם סופר ויתר על מנהגו שהי' נוהג במשך כמה שנים לכבוד אורחיו. אנו רואים אף שבוודאי היו לו גילויים ומדרגות גדולים בעת אכילת מצה, ומי"מ ויתר על זה מכת הכנסת אורחים שלו.

*

ועל פי זה יבואר מי"ש ובמורא גדול זו גילוי שכינה, דכיון דגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה, וע"כ ויתר החתם סופר על הגילוי שכינה שבודאי הי' לו בעת אכילת מצה, שמביאה האדם לקדושה גדולה המקרבת אותו להשכינה, כיון דגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה, ע"כ.

*

ובודאי מי שמקיים מצות הכנסת אורחים אשר היא גדולה מהקבלת פני השכינה, וכמו שקיים בעצמו רבי מרדכי זצ"ל, הרי הי' לו גילוי שכינה בכל ימות השנה, לא רק בפסח, וא"כ בודאי

שנתקיים אצלו ובמורא גדול זו גילוי שכינה, דעיקר מוראו הי' שיהי' ליהודים מה לאכול כאשר משכימים לפתחו, ומזה בא ממילא למורא גדול זו גילוי שכינה.

ויש לומר בדרך רמז שרמוז בשמו גודל פחדו ויראתו לקיים מצות הכנסת אורחים, דשמו **מרדכי** עולה רע"ד, חושבנא דדין כחושבנא דדין ממש, והיינו כי כל ימיו הי' רועד ופוחד שמא לא קיים מצות הכנסת אורחים כראוי, וכמאמר הכתוב אשרי אדם מפחד תמיד, ובזה"ק על זה שמפחד תמיד לקיים מצוה כראוי.

ובחג הפסח אמרתי עוד לפרש בדרך רמז, דעיקר עבודתינו בליל זה הוא מצות הכנסת אורחים, ותיכף בהתחלת ההגדה אנו אומרים **כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח**. והנה איתא בגמרא הנ"ל בשבת (דף קכ"ז ע"א) גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה.

וזוהו **ובמורא גדול זו גילוי שכינה**, שצריך שיהא לו **מורא גדול אם מקיים כראוי מצוה זו של הכנסת אורחים**, שהיא גדולה מהקבלת פני השכינה.

*

עוד יש לרמז באופן אחר קצת, **ובמורא גדול זו גילוי שכינה**, פי' כפי המורא הגדול שיש לו, כמאמר הכתוב אשרי אדם מפחד תמיד, כך הוא **הגילוי שכינה**, דאם מתיירא מאוד ומהדר לקיים מצות הכנסת אורחים בליל זה, אז בוודאי זוכה לגילוי שכינה.

עוד יש לרמז במ"ש **זו גילוי שכינה**, דאם מקיים הכנסת אורחים כראוי, שמכניס כל אורח לביתו, זוכה שיבוא אליו אלי הנביא זל"ט, כמו שידוע העובדא באביו של הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, הרה"צ רבי אליעזר זצ"ל, שהי' דר בכפר, והיי' מכניס אורחים גדול. שליחים מיוחדים היו יוצאים בפקודתו לחזור אחרי עוברי-אורח ולהכניסם לביתו, ולאחר שהאכילם והשקם היה נותן להם גם מתנות וצידה לדרך.

התנהגותו במידת הכנסת אורחים עשתה רושם גדול למעלה והחליטו להעמידו באיזה נסיון. אמר השטן: "אני אלך ואנסנו", ואל"י הנביא אמר: "לא, כי מוטב שאני אלך". החליטו לשלוח את אליהו הנביא לשם כך.

בא אל"י הנביא ביום השבת אחר הצהריים בדמות עני עובר ושב ההולך במקלו ובתרמילו. נכנס אליו ואמר: "שבתא טבא!", ר' אליעזר לא התקצף על חוצפת העני לחלל את השבת בפניו, לא גער בו ולא בייש אותו, אלא נתן לו מיד סעודה שלישית, ובמוצאי שבת נתן לו סעודת מלוה מלכה, ולמחרת ביום הראשון נתן לו גם נדבה הגונה, ולא הזכיר לו כלל עון בואו אליו מן הדרך בעצם יום השבת עם חפציו ומטלטליו.

כשראה אליהו הנביא את התנהגותו הטובה, נתגלה אליו ואמר לו:

- דע שאנכי אל"י, ובאתי לנסותך, ובזכות שעמדת בנסיון לבלי לבייש את האורחים הבאים אליך, תזכה לבן שיאיר את עיני ישראל.

ברכתו של אל"י נתקיימה, ור' אליעזר זכה להוליד את הבעש"ט.

עוד מסופר אודות אביהם של האחים הקדושים הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע ואחיו הרבי ר' זוסיא מאניפולי זי"ע, שהיה דר בכפר בבית מזיגה, והיה מכניס-אורחים גדול.

פעם אחת באה לשם חבורה שלימה של קבצנים. בעל הבית ואשתו קיבלו אותם בסבר פנים יפות, ונתנו להם לאכול ולשתות ומקום ללון. והקבצנים ביקשו מאתם שיסיקו להם המרחץ, שירחצו בו, והם מילאו בקשתם.

והיה ביניהם עני אחד, שהיה חולה ומוכה שחין מכף רגלו ועד קדקדו, ואיש מן העניים לא רצה לרחוץ אותו. חמלה עליו אשת בעל הבית, ורחצה אותו. אמר לה המצורע:

- בשכר זה אברכך שתלדי בנים כמותי.

נצטערה האשה מאוד מאוד על דבריו: בנים כהמצורע... ויהי ככלותו לדבר, נעלמו מעיניה העגלה עם הקבצנים ועם המצורע. אז הבינו כי היה להם נסיון מד', למען זכותם בבנים קדושים. וצדיקים אמרו שהעני הוא הי' אלי הנביא ז"ל.

רואים אנו מזה דכשמקיימים מצות הכנסת אורחים בשלימות זוכים לגילוי אלי הנביא ז"ל, ובשני מקרים הנ"ל אף נתברכו בבנים קדושים שהאירו את עיני ישראל באור התורה והחסידות, הבעש"ט הק' זי"ע, הרבי ר' אלימלך ואחיו הרבי ר' זושא זי"ע.

עוד רואים אנו מזה, דע"י מצות הכנסת אורחים נתגלה בעולם כל תורת הבעל שם טוב זי"ע ותלמידי תלמידיו הרבי ר' אלימלך והרבי ר' זושא זי"ע, ועפ"י נבין גם מה שמובא בספה"ק דגל מחנה אפרים (פרשת וירא) וז"ל: קבלתי מאדוני זקני נ"ע זצלה"ה, על הענין פתח באכסניא של תורה, שהאורח הבא הוא המביא תורה לבעל הבית, ולפי האורח כך הוא ענין התורה שנתגלה לבעל הבית, עכדה"ק. והיינו כנ"ל, דזהו שהכניסו אבותיהם של הבעש"ט והרר"א והרר"ז אורחים, הביאו בזה תורה לבעל הבית, שנולדו להם בנים שהאירו את ישראל בתורתם וצדקתם, וכנ"ל.

וזהו **ובמורא גדול**, אם מקיים מצות הכנסת אורחים במורא גדול, שמתירא כל פעם שמא לא קיימה כראוי, **זו גילוי שכינה**, זוכה לגילוי אלי ז"ל שהוא ממילא בחינת גילוי שכינה ג"כ.

גם רואים אנו מבי' העובדות הנ"ל, דמצות הכנסת אורחים הוא מקור הברכה, וכן כתב בספר תולדות יצחק (בליקוטי הש"ס) בשם הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, דאור"ח אותיות **אור ח'**, וזהו בינה שהוא מדה השמינית מתתא לעילא, שמשם מקור כל הארות מקור כל ההשפעות וישועות, מקור כל הברכות. וזהו אורח מברך (ברכות מ"ו ע"א), ולכן אמרו רז"ל (סוטה ל"ח ע"ב) כל המברך מתברך, עכתודה"ק.

עוד מובא בספר אמרי פנחס (עמוד רט"ו) בשם הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, דכמו שיש רעש גדול "גערודער" כשבא אורח, כן בשעה זו יש רעש למעלה גם כן.

ובזה נבין הענין דשולחים את אלי הנביא ז"ל למי שמקיים מצות הכנסת אורחים כדבעי, דמכיון שנעשה רעש בשמים ממצות הכנסת אורחים שלו, ע"כ שפעולתו עושה רושם גדול בעולמות עליונים, וע"כ שולחים אליו את אלי הנביא ז"ל.

והנה כבר כתבנו למעלה כמ"פ דמצוה עיקרית בליל זה של חג הפסח הוא הכנסת אורחים, דתיכף בתחילת ההגדה אנו אומרים **כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח**. ועל פי זה מובן הענין שכוס חמישי הוא כוס של אלי הנביא ז"ל, ומובא בספרים בשם הקדמונים שאלי הנביא בא לכל בית יהודי בליל זה, וע"כ פותחין הדלת קודם אמירת שפוך חמתך.

וידוע מאמר הרה"ק מצאנו בעל דברי חיים זי"ע שאמר פעם דיש גי דברים שלא מוזכרים בחז"ל ומ"מ כל ישראל מאמינים בזה, ואי מהם הוא שאלי הנביא בא לכל בית יהודי בליל פסח, ואמר עוד, דאף שלא כתוב בפירוש בחז"ל, מ"מ עצם האמונה בזה הוא גדול יותר מאילו היי רואים מאמר זה בפירוש בדברי חז"ל.

ולדרכינו י"ל דזהו הענין שאלי הנביא בא לכל בית ישראל, כיון דהתחילו במצות הכנסת אורחים כנ"ל, ממילא זוכים לגילוי אלי ז"ל, כל אחד לפי בחינתו, אבל בודאי שהוא בא לכל בית, אף לאותם שאין זוכים לראותו, והוא ג"כ בחינת גילוי אלי ז"ל לפי הדרגא.

*

ובזה אמרתי לפרש הפסוק (בראשית י"ד, י"ח) ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לא-ל עליון. ונודע אשר הרה"ק מוה"ר מאיר מפרימישלאן זי"ע התוועד פעם עם הגאון מוה"ר שלמה קלוגער זצ"ל המגיד מבראדי, ואמר לו הרבי ר'

מאיר'ל, כתוב בתורה ומלכי צדק מלך שלם וגוי, דלכאורה קשה מדוע לא כתיב ומלכי צדק מלך שלם כהן לא-ל עליון הוציא לחם ויין.

וביאר דכאשר שני צדיקים מתוועדין יחדיו לומד כל אחד מתבירו מדות הטובות שיש בו. והנה שם בן נח הי' נשגב בעמוד התורה, שהי' עוסק בתורה בבית מדרשו כידוע, ואברהם אבינו ע"ה הי' נשגב במדת גמילות חסדים והכנסת אורחים.

וזה פי' הכתוב, ומלכי צדק מלך שלם, היינו שם בן נח, הוציא (מלשון מוציא ניצוצות) לחם ויין, פי' שהוציא ולמד מאברהם אבינו ע"ה דרך הטוב מה שנותן לחם ויין לכל האורחים, והוא, פי' ואברהם אבינו ע"ה, הנה הוא למד מן שם בן נח, כהן לא-ל עליון, כלומר מה שלומד תורה תמיד, עכתוד"ה"ק (מובא בספר עשר עטרות).

ועל פי דרכו בקודש יש לפרש הפסוק עוד לפי דרכינו באופן אחר קצת, **ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין**, שקיים מצות הכנסת אורחים במה שכיבד את אברהם אבינו בלחם ויין, ועי"ז זכה לגילוי אלי' ז"ל כנ"ל, ואלי' נקרא כהן כמאמר' ז"ל פנחס זה אלי', וזהו והוא כהן לא-ל עליון, פי' שע"י מצות הכנסת אורחים זכה לגילוי אלי' שהוא כהן לא' עליון, ולזה יכול לזכות כל אחד שמקיים המצוה כדבעי, לזכות למדרגה גדולה להיות כהן לא-ל עליון, ודו"ק.

*

והנה ידוע שרבי מרדכי זצ"ל הי' מחמיר מאד בכשרות המאכלים, ובפרט בהכנת המאכלים לימי הפסח ועי"ז הי' באמת מהיחידי סגולה שמקיימים מצות הכנסת אורחים בשלימות ממש, דהנה מובן מאליו דכאשר מכניס אורחים לביתו צריך שיהיו המאכלים בתכלית הכשרות, דאי לאו הכי הרי לא די שהוא

בעצמו נכשל במאכלות אסורות רח"ל, עוד זאת הוסיף לעשות סרה שהכשיל את אחרים במאכלות אסורות רח"ל, וע"כ צריך ליזהר" מאוד בזה.

ולפי זה אפשר לומר דזהו הרמז שאלי ז"ל בא למי שהכניס אורחים לביתו, להורות על זה דרך אם נתן לו מאכלות כשרות למהדרין מן המהדרין, בפרט בימי הפסח דהזהירות בכשרות הוא קשה ביותר כמו שהארכנו כבר לעיל מענין זהירות בכשרות המצות שלא יהא בהם שום שמץ של חמץ ח"ו, דוקא אז נקרא מקרב את הגאולה כמ"ש בברית מטה משה הנ"ל, ולזה בא אלי הנביא ז"ל אליו להודיעו על זה, שבאמת נתן מאכלות כשרות וע"כ זוכה כבר עתה לגילוי אור הגאולה העתידה לבא בב"א, כי בלאו הכי הרי איתא עוד בזוה"ק הנ"ל שם (דף מא:) דכל האוכל מאכלות אסורות יוצא מרשות הקדושה ונכנס לרשות הטומאה רח"ל עיי"ש, והחתם סופר ז"ל כתב בפרשת שמיני (ד"ה ולא תטמאו) דמי שאוכל מאכלות אסורות נשמתו מסתלקת ונשאר מת בחייו ונקרא רשע, וא"כ כיון שזוכה לגילוי אלי ע"י הכנסת אורחים שלו, ע"כ שנתן לאורחים מאכלים כשרים למהדרין.

(ט) וע"י בספר שו"ת חיים של שלום (סימן קי"ג בסופו) שכתב שבמאכל שבעל הבית מקפיד שלא לאכלו מפני שחושש כן עפ"י הלכה, אז אסור לו ליתן לאורחיו ג"כ את המאכל ההוא (ועיין מזה בספר דרכי תשובה סימן קט"ז אות קי"ב).
וברבינו בחי (פרשת וירא, על פסוק ויקח חמאה וחלב) עפ"י חז"ל דמי שמחמיר שלא לאכול איזה מאכל מחמת חומרא והידור, אסור לו ליתן מאכל זה לאחרים.
ועיין בשו"ת מלמד להועיל (נור"ד סימן ע"ה) שכתב, באם אשכנזי הוא אורח אצל ספרדי מותר לו לאכול בשר אצלו, אבל אם בעל הבית (שהוא ספרדי) יודע שיש בבשר זה איזו שאלה שלפי האשכנזים הוא טריפה (עפ"י הרמ"א) והספרדים מקילים לאכלו (לפי פסקו של הרב ב"י), צריך לומר להאורח האשכנזי שיש שאלה כזו בבשר זה. ובימינו אלה פסקו כל גדולי ישראל החרדים לדבר ה', שלא מסרו את נפשם ונשמתם לעגל הזהב, או שאינם נותנים הכשרים כלל על מאכלים ומשקאות, פסקו שאסור להכניס בבית בשר בהמה עד ביאת המשיח, ואם מיישה מכניס לביתו בשר בהמה, אסור לו להאכילו לאורחיו כי בזה הוא מכשילם רח"ל.
והנה אמרו רז"ל (זוהר ח"ג מב.) דכל האוכל מאכלות אסורות כאילו עובד עבודה זרה רח"ל. עוד אמרו (שם מא:): דאין לו חלק באלקי ישראל. וע"י רש"י פרשת משפטים (כ"ב לו) שכתב וז"ל: אם אתם קדושים ופרושים משקוצי נבלות וטרפות הרי אתם שלי ואם לאו אינכם שלי, ע"כ. ובספר ברית מטה משה על הגדה של פסח (בכזמון חד גדיא) כתב דהאוכל מאכלות אסורות מעכב ביאת משיח צדקינו.

וזהו **ובמורא גדול זו גילוי שכינה**, דכשמקיים מצות הכנסת אורחים צריך פחד גדול שיהדר ויברר בבירור גמור שיהיו המאכלים שנותן להאורח בתכלית הכשרות, וכל שמקפיד יותר על כשרות המאכלים, יזכה עי"ז לגילוי שכינה יותר, וזהו **ובמורא גדול**, דאז יהי הגילוי שכינה שלו באופן היותר גדול, ודו"ק.

*

ואגב, ראיתי אז עוד אצל רבי מרדכי זצ"ל, שכאשר הכניס את האורחים, נתן להם אוכל במדה גדושה ובהרחבה גדולה כל כך שממש לא הי' באפשרות לאכול את כל המאכלים, והיו צריכים להשאיר, וזה הי' ממש להפליא, ואת זה ראה בוודאי כל אחד ואחד שהתאכסן בביתו, אבל הם לא הרגישו את עבודתו עבודת הקודש והענין שהי' לו בזה שחתך חתיכות גדולות לכל אורח (וכידוע שכל זה למד אצל כ"ק מרן שליט"א).

כאשר ראיתי עבודתו בזה, אמרתי לו אז מה שאמר הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע לפרש הפסוק בפרשת שמיני, ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם, כשבאו לפניו שני אברכים חסידים אחרי פטירת רבם שהיו רגילים לנסוע אליו, ונסעו להרה"ק מפרימישלאן לראות אם כדאי שיבחרו אותו לרבי להם ולחבריהם החסידים. נתאחרו בנסיעתם והגיעו לפרימישלאן בערב שבת קודש פרשת שמיני, עם הדלקת הנרות.

שני האברכים לא הספיקו להזמין באיזו אכסניא סעודות שבת, ונכנסו ישר לבית מדרשו של הצדיק. אחר התפילה נשארו בבית המדרש, ושני בעלי בתים הזמינו אותם לסעודות שבת, כל אחד הזמין אורח אחד. אחד מבעלי הבתים דרכו היה שלא לאכול הרבה, והאורח משראה שבעל הבית אינו אוכל היה מתבייש לאכול, אף כי היה רעב מאוד. בעל הבית השני היה נוהג לאכול, אבל לא פרס פרוסות לחם מהחלה שעל השולחן, והאורח התבייש לפרוס בעצמו, וממילא גם הוא לא אכל.

אחרי הסעודה באו אל שולחנו של הצדיק, שנמשך עד אחרי חצות הלילה. אחר כך הלכו לאיזו אכסניה ושאלו אולי יש משהו לאכול, ובעל האכסניה השיב כי אצלו יש רק מקום ללון ולא לאכול, אלא שמכיון שאתם רעבים אתן לכם משהו בלי הכנה.

בבוקר אחר התפילה הלכו שוב לאותם שני בעלי הבתים שהזמינום בלילה, ושוב נשנה אותו הדבר של אמש, ויצאו משם שוב רעבים. לתפילת המנחה באו לבית מדרשו של הצדיק, והצדיק עדיין לא היה בבית המדרש. חשבו, שבודאי יושב הרבי ולומד תורה בחדרו. נכנסו לבית הצדיק, והגבאי אמר להם, כי הרבי עומד בחצר. יצאו וראו שהרבי עומד בחצר ומצוה על המשרת ליתן אוכל להאווזים והעופות. אחר כך אמר הרבי: נלך להתפלל מנחה. נתפלאו מאוד: בכל יום השבת לא שמעו מהרבי שום דברי תורה, ונוסף לזה ה"הכנה" שראו ממנו לתפילת מנחה, וגם היו רעבים מאוד, ולכן גמרו בדעתם שלא ללכת לסעודה השלישית של הרבי והלכו שוב לבעלי הבתים שלהם. אבל בעלי הבתים לא היו בביתם. הם הלכו לשולחנו של הרבי. על כרחם הלכו אף הם לשם. תיכף בבואם, אמר הרבי:

- איפה הם שני האברכים המחפשים רבי בעל רוח הקודש?

ואין משיב דבר.

שאל הרבי עוד פעם:

איפה הם, מדוע הם מסתירים את עצמם ממני?

ואין קול ואין עונה.

בפעם השלישית אמר הרבי:

אם לא יבואו תיכף לפני, יתחרטו.

אז ניגשו לפניו שני האברכים בבושת פנים, והצדיק נתן להם שלום. ושאל אותם:

- איפה אכלתם סעודות שבת?

והשיבו : אצל פלוני ופלוני.

קרא הרבי אליו את שני בעלי הבתים, ואמר להם :

- יש בתורה הקדושה מצות "הכנסת אורחים", אבל צריך לדעת כיצד להתנהג עם האורחים. כשמזמינים אורח, צריך בעל הבית לפרוס חתיכות לחם הרבה על השולחן, שהאורח לא יצטרך לפרוס בעצמו ויתבייש לעשות כן. ואף אם בעל הבית כבר פורס הפרוסות, אך הוא עצמו אינו אוכל, עדיין יתבייש האורח מלאכול. וזה מרומז בתורה, בפרשת השבוע (שהיה אז פרשת שמיני) : את החזיר כי מפריס פרסה הוא (הוא פורס חתיכות "המוציא"), והוא גרה לא יגר (הוא בעצמו אינו אוכל), טמא הוא לכס. את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס, אף הוא טמא הוא לכס. טהור הוא רק זה שהוא גם ממעלי הגרה וגם ממפריסי הפרסה.

ועתה - הוסיף הצדיק - שני האברכים הלא רעבים מאוד, וצריך ליתן להם לאכול.

הצדיק פרס שתי חתיכות חלה ונתן עליהן שתי חתיכות דגים, והושיט להם.

אחר כך אמר הצדיק תורה, ובתוך דברי התורה נתגלה להאברכים סוד עמידת הצדיק על ידי העופות להאכילם. אף אחד מהקהל לא ידע ולא הבין את ענין השיחה של הפרסה והגרה ואת דברי התורה שאמר, מלבד הבעלי בתים והאברכים.

במוצאי שבת סיפרו האברכים את כל המעשה, ואמרו : "מצאנו כאן רבי, אשר רוח ד' בקרבנו", ע"כ הסיפור.

כאשר סיפרתי לו עובדא הנ"ל מהרה"ק רבי מאיר'ל מפרימישלאן, (ואמר לי אז איזה דבר תורה מענין הנ"ל) הבנתי שידע את הסיפור הנ"ל, וקיימו במילואו.

ובכן אפשר לומר עוד קרוב לדרך הנ"ל באופן אחר קצת, במ"ש רש"י ז"ל **וארא אל האבות**, דהקב"ה מסתכל על הצדיקים מה שהולכים בדרכי האבות במצות הכנסת אורחים, שאברהם אבינו הי' מכניס אורחים לביתו במסירת נפש, כמ"ש רש"י בפרשת וירא שאברהם הי' יושב פתח האהל לראות אם יש עובר ושב ויכניסם^ט לביתו.

וכן התנהג הרה"צ רבי מרדכי זצ"ל, שהכניס לביתו את כל אחד ואחד, ולפעמים הי' מכניס לביתו כל מיני אנשים מישראל, לבות נשברים רח"ל, ואדרבה את הנשברי לב הי' מקרב יותר, לקיים מאמר הכתוב לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה, וכדברי הזוה"ק על פסוק תפילה לעני כי יעטוף, שא"א להתפילות לעלות לשמים כי אם ע"י תפלת העני, כיון שיש לו לב נשבר ונדכה, אשר אמר הכתוב על זה לב נשבר ונדכה אי לא תבזה, כנ"ל. ועיין בזוה"ק בראשית דף כ"ג ע"ב, ולהלן, מ"ש עוד על פסוק תפלה לעני כי יעטוף ולפני הי' ישפוך שיחו.

ועלינו לעשות רצונו של הנפטר בזה שרצה להפיץ דבר הי' ולא עלתה בידו לגמור הדבר, מחמת שנסתלק באמצע שנותיו, ועלינו להמשיך בדרכיו ובמעשיו הטובים של צדקה וחסד, וביותר במצות הכנסת אורחים.

ויה"ר שימליץ טוב בעד כל ישראל, ובעד אלמנתו הצדיקת תח"י שעמדה לימינו תמיד לקיים מצות הכנסת אורחים, ועל ידי עזרתה זכה לעשות כל הפעולות הטובות, ותזכה לאריכות ימים ושנים טובות, ותמשיך ג"כ לפעול צדקה וחסד ביתר שאת, שיהי

(ט) וכהאי עובדא דהגה"ק בעל קדושת לוי זי"ע מבארדיטשוב, קודם שנתמנה לרב היה סמוך על שולחן חותנו, והיה דרכו לשמש את כל האורחים הרבים שהיו מתאכסנים בבית חותנו, שהיה איש עשיר ומנכדי עירו, והוא, הרה"ק מבארדיטשוב, בעצמו היה טורח להביא להם אלומות קש לשכיבה, והיה מכין להם המצעות.

פעם אחת אמר לו חותנו: למה לך לטרוח כל כך בעצמך, וכי לא תוכל לתת לאיזה גוי אגורת כסף שישא את חבילות הקש?
השיבו הרה"ק מבארדיטשוב: כלום נכון לכבד הגוי במצוה, ועוד לשלם לו שכר בעד זה...

לעילוי נשמתו הטהורה ושתוכל נשמתו לעלות מעלה מעלה בנקל
 גן עדן העליון בצרור החיים.

*

ג) עוד אזכיר, שכאשר פתחו את בית השחיטה בקרית טאהש, והייתי שם, הבאתי אתי חלפים. הדבר אירע בערך בשעה 1:30 בלילה, ואמרתי ליבחל"ח רבי מרדכי שינסה להרגיש את החלפים ויראה אם יש לו הרגשה כראוי. אחת החלפים היתה בה פגימה, ורבי מרדכי אמר לי תיכף ומיד שמרגיש בזה איזה פגימה, הי' לו הרגשה באופן יוצא מן הכלל. בשעתו סיפרתי את הדברים לכמה מאנ"ש שם בטאהש. אמרתי לו שכיון שיש לו ב"ה הרגשה להרגיש את הסכינים, שילך מפעם לפעם לבדוק את החלף של השוחט, כי השוחט יהנה מזה שיש מומחה אשר מבין להרגיש את החלף.

כן עשה רבי מרדכי, וכפי שסיפר לי בעצמו כמה פעמים.

רבי מרדכי זצ"ל ברוב חסידותו ויראתו הי' האיש המתאים לדבר זה, לבדוק את הסכינים, וכמו שהביא בעל תבואות שור (יו"ד סי' יח) בשם רבינו יונה בשערי תשובה, וז"ל, **והרבה צריך ישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת הסכין**, הלא תראה כי יבדוק אדם פעמים ושלוש ולא ירגיש בפגימה דקה, ואח"כ ימצאנה כי הכין לבו באחרונה, ובחינת חוש המישוש כפי כוונת הלב. ומכאן עוד ראוי על גודל צדקתו של רבי מרדכי זצ"ל, שהרי רבינו יונה בשערי תשובה מעיד עליו כנ"ל והרבה צריך ישוב הדעת ויראת

(א) (ע"י שו"ת חתם סופר יורה דעה סימן י"ג, ושו"ת דברי חיים יורה דעה סימן י"ב, שו"ת קול אלי' ח"א, פרי מגדים בשפתני דעת סימן ח"י ס"ק כ"ט, תבואת שור סי' ח"י סעיף כ', ושו"ת מהר"ם ש"י יור"ד סי' ה', שו"ת דברי מלכאל ח"ה סי' רס"ה, וע"י בדעת תורה להגאון מהרש"ם זצ"ל סימן ח"ו אות ל"ח, שכתב בזה"ל: והעיד לפני רב אחד שראה קלף ישן ועליו חתומים מאה רבנים ובראשם הב"י ז"ל שתקנו שיבדקו תמיד שני שו"ב את הסכין וגם הריאה, ופורץ גדר ישכנו נחש, עכ"ל. ועיין באריכות בשל"ה שער האותיות, אות ק', ואכמ"ל).

שמים לבדיקת הסכין, ולא בכדי זכה רבי מרדכי לכך, בגודל יראתו וחסידותו.

אני מזכיר עובדא זו כעת, כי הוא נוגע למעשה, דהלא רבי מרדכי זצ"ל שהי' צדיק ואדם כשר, לא נסתלק ח"ו בגלל עוונותיו, אלא בגלל עוונות הדור רח"ל, וכמו שנאמר הצדיק אבד ואין איש שם על לב, ואמרו חז"ל צדיק אבד לדורו אבד" (סנהדרין צ"ד). ואי' בגמ' (מגילה ט"ו ע"א) "אמר ר"א אמר ר' חנינא, צדיק אבד לדורו אבד - משל לאדם שאבדה לו מרגלית, כל מקום שהיא מרגלית שמה, לא אבדה אלא לבעלה". לנו אבדה המרגלית ואור היום הפך לחשכת ליל.

וכבר כתבו הרמב"ן והאור החיים הק' בפרשת בראשית דבגלל מאכלות אסורות של חוה בעץ הדעת נגזר מיתה בעולם ל"ע, עיי"ש. וכנראה שכל זה בגלל עוונות הדור, כי כל ישראל ערבים זה בזה, ולא יצאנו ידי חובתינו להציל את כלל ישראל ממכשול מאכלות אסורות.

מבקשים אנו מרבי מרדכי הצדיק שממקומו הוא יפן לחנן ולהמליץ טוב עבור צאצאיו היקרים - שיעסקו בתורה ומצוות בדרך אבוה"ק לתפארת בית ישראל מתוך שמחה וכט"ס - ועבור כל המשפחה, ועבור כל ישראל, שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולנו ונזכה לישועתן של ישראל מתוך רחמים וחסדים בביאת גוצבב"א.

(א) ומסופר שהגה"ק בעל ישועות יעקב זצ"ל אבד"ק לעמבערג, נתברך בן מופלא ומופלג בגדלות ובתורה ובמעשים טובים, רבי מרדכי זאב זצ"ל, שכיהן כאב בית דין בעירו. לדאבון לב לא זכה רבי מרדכי זאב לאריכות ימים ובעודו בשיא פריחתו נפטר לבית עולמו.

כאשר הספידו אביו פתח את הספידו במאמר הגמרא (סוכה כ"ט ע"א) "ת"ר בשביל ארבעה דברים חמה לוקה, על אב בית דין שמת ואינו נספד כהלכה". אחר כך התייפח הישועות יעקב בבכי ואמר, אף הספד זה על בני האב בית דין אינו כהלכה, שהרי לפי ההלכה, כלומר לפי מנהג והליכות העולם, אם האב מספיד את בנו, שתירה יש בה נגד מנהג והליכות העולם, ולפיכך "חמה לוקה" - שאינה יכולה לראות בשינוי זה של סדר העולם. ומשיצאו הדברים מפיו של הישועות יעקב, נתקרדו השמים בעבים וגשם עז ניתך ארצה.

*

ובאמת בכוח מעשיו הטובים שעשה ופעל כ"כ הרבה צדקה וחסד בחיים חיותו, ראוי והגון הוא לעורר רחמים במרומים עבור גאולתינו ופדות נפשינו, וכמו שכתב בספר דברי יצחק (להגה"צ מסוואליווא זצ"ל) בשם הגה"ק בעל שם שלמה ממונקאטש זצ"ל בשם הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע לפרש הגמרא גיטין (דף נ"ו עמוד ב') אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים, בדרך צחות כדרכו בקודש, כי העיר ירושלים נחרבה ע"י העשיר והעני, כי העושר נקרא קמצא כמאמרם ז"ל וסימנך עשירים מקמצין, ועני נקרא בר קמצא, והוא היפוך העושר [וכמאמר העולם שעני יש לו לב טוב] דהאי גברא דרחמי קמצא ובעל דבבי בר קמצא, הסדר שאוהבים את העשיר ושונאים את העני [ומקרא מלא הוא גם לרעהו ישנא רש ואוהבי עשיר רבים] עביד סעודתא אמר לי לשמעיי זיל אייתי לי קמצא [פ"י לך ותקרא לי רק העשירים על הסעודה] אייתי לי בר קמצא, אזל אשכחי דהוה יתיב [פ"י דהוה מצא את העני ג"כ] אמר לי מכדי האי גברא בעל דבבי דהאי גברא מאי בעית הכא, פ"י בעל הסעודה אומר להעני הלא ידעת שאין אתה מחותן גדול אצלי וחשוב כ"כ בעיני ומדוע ישבת פה בראש הקרואים.

השיב לו העני וא"ל הואיל ואתאי שבקן ויהיבנא לך דמי סעודתי מה דאכילנא ושתינא, רצ"ל תאמין לי שלא ארויח בזה כ"כ כי כמה שפיכות דמים שיש לי בזה, א"ל לא, לסוף א"ל יהיבנא לך כל דמי הסעודה שאין כל הסעודה שוה כ"כ כמו הבזיון ושפיכות דמים שלי, נקטי בידי ואפקי, היינו שמבייש את העני בפני רבים בחציפות ועזות ואין לו שום בושת פנים כלל בפניהם כי הכל חונפין לעשיר ואין עומדים לימין האביון כידוע, אמר הואיל ויתבו רבנן ולא מחו ש"מ וכו' איזיל איכול בהו קורצא לבי מלכא, פ"י שאמסור דין לשמים, אמר מרדו בך יהודאי וכו'.

א"ל שדר להו קורבנא, רצ"ל עני כמבואר בזה"ק שדר בידו בהדי דקאתו שדא ב"י מומא בניב שפתים וא"ל בדוקין שבעין, רצונו לומר שהעשיר נותן מום בעני ואומר עליו חסרונות שאוכל ושותה הרבה יותר מדאי ומביט בעינים מוזרות אל הקערות ואל צוואר בעה"ב בעינא בישא וכדומה דלדין הוה מומא ולדידהו לא הוה מומא היינו לנו עניים זה מום גדול ולהם להעשירים הזוללים וסובאים הרבה ועושים כל מה שלבם חפץ ואין זה שום מום אצלם, עכלה"ק.

*

ואגב יש לפרש עוד מ"ש בגמרא שדא ב"י מומא בדוקין שבעין, עפ"י דרכו של הר"מ מפרימישלאן אך באופן אחר קצת, דמובא בספר סיפורי צדיקים (כ"ד א') בשם הבעל שם טוב ז"ע, שאמר כלל גדול, אז פון זיך זאל מען נישט ארויסקוקן און אין יענעם זאל מען נישט אריינקוקן, ע"כ.

וזהו שאמר הגמרא שדא ב"י מומא בדוקין שבעין, פי' שהסתכל על חבירו מה שהוא אוכל ולא רצה שיאכל אצלו, ע"כ הלך ושדא ב"י בהקרבו מומא בדוקין שבעין, שנענש לעשות ממש כמעשהו שעשה הוא מקודם.

ועל פי זה יש לומר עוד בדרך רמז, דמובא בחז"ל שביהמ"ק הוא כמו אישון עין של העולם, ונקרא אבן שתיה שממנו הושתת העולם.

והנה הקב"ה מתנהג עם האדם במדה כנגד מדה, וכדבריהם ז"ל (נדרים דף ל"ב ע"א) משום מדה כנגד מדה, וכן הוא במשנה (סוטה דף ח' ע"ב) מנין "שבמדה שאדם מודד מודדין לו" שנאמר בסאסאה בשלחה תריבנה וכו', ועיין במכילתא פרשת יתרו על פסוק "כי בדבר אשר זדו עליהם".

וע"כ, מדה כנגד מדה על מה שהוא שדא מומא בדוקין שבעין, נענשו שנחרב ביהמ"ק שהוא בחינת דוקין שבעין של כל העולם.

*

ואפשר לפרש עפ"י דבריו הקדושים של הרבי ר' מאיר'ל מפרימישלאן בפירוש הגמרא דקמצא ובר קמצא הנ"ל, דמשם רואים דע"י שלא רצה להכניס את האורח עי"ז נחרב ביהמ"ק בעוה"ר, וא"כ רואים אנו מזה, **דאם מקיים הכנסת אורחים בשלימות מקרב את הגאולה בזה.**

המקום ינחם אתכם ואת כל המשפחה שליט"א בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, ולא תוסיפו לדאבה עוד. ונזכה לשמוע תמיד בשורה טובות, וכ"ק מרן שליט"א יוליכנו לקבל פני משיח צדקינו בב"א.

ואבקש מכ"ק מרן שליט"א להזכיר בתפלותיו הטהורות את הרב הגאון רבי פנחס בן לאה הירשפרונג, הזקוק לרחמים גדולים ולרפואה שלימה מן השמים.

גם אזכיר את אמי מורתני מרת אסתר בת פרידא מילכא לרפוי"ש, שנמצאת כעת בבית החולים (ובגלל זאת לא יכולתי לבוא בעצמי לנחם את מרן שליט"א באופן אישי).

הכו"ח מתוך צער וכאב, והמנחם ציון ובונה ירושלים, ינחם את מרן שליט"א ואת כל המשפחה בכפליים, וירפא ויחבוש את שבר לבם, ונזכה במהרה לקול מדלג על ההרים, בקיבוץ הנפזרים, ויעמוד הכהן לאורים, ויעלו לציון ברננים, ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים, אכ"י"ר.

הכ"ד ידידכם לעולם מצפה לרחמי ה'

שלום יודא בן אסתר

אבד"ק האלמין יצ"ו